

Голас Радзімы

Выдаецца па распорядку
Мінскага ЦСД
Вярхоўнага Судовага
Суду Беларускай ССР

№ 40 (1251) КАСТРЫЧНИК 1972 г. ВІДАННЕ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЧЫНІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ ГОД ВІДАННЯ 17-ТЫ ЦАНА 2 КАП.

СЕЙБІТЫ РАЗУМНАГА, ДОБРАГА, ВЕЧНАГА

НА ЗДЫМКУ (злева направа): намеснік старшыні праўлення Таварыства «Веды» БССР прафесар І. ЛУШЧЫЦКІ, рэферэнт праўлення Г. МАСОЛАВА, старшыня камісіі па прапагандзе ведаў сярод моладзі пры праўленні Таварыства прафесар А. ЖУРАЎ, рэферэнт праўлення Л. СУЛІНАВА, першы намеснік старшыні праўлення Таварыства «Веды» БССР кандыдат філасофскіх навук А. САМАЛЬ.

Фота М. ХАДАСЕВІЧА.

НАШ КАРЭСПАНДЭНТ ВЯДЗЕ ГУТАРКУ З НАМЕСНІКАМ СТАРШЫНІ ПРАЎЛЕННЯ ТАВАРЫСТВА «ВЕДЫ» БЕЛАРУСКАЙ ССР АЛЯКСАНДРАМ САМАЛЕМ.

— Чытачы «Голасу Радзімы», і не толькі яны, а многія людзі, што прыежджаюць у Савецкі Саюз з заходніх краін, бываюць уражаны развіццём навук і культуры. Наогул, высокай эрудыцыі савецкіх грамадзян. Мне думаецца, што ў гэтым — зразумела, побач з сістэмай адукацыі, прэсай і г. д. — ёсць значная заслуга і Таварыства.

— Сама яго назва аб гэтым сведчыць — «Веды».

— Таму я і прасіў бы Вас, Аляксандр Іванавіч, раскажаць нашым чытачам аб «Ведах». Якая мэта Таварыства? Калі яно створана!

— Ахвотна раскажу. Толькі я хацеў бы пачаць з прычыны стварэння Таварыства. А прычына такая, што наша партыя надзвычай зацікаўлена падняць як найвышэй адукацыйны і культурны ўзровень грамадства. Чаму — вам ясна: чым больш чалавек разумее і ведае, тым лепшым і больш свядомым ён будзе працаўніком і грамадзянінам. Помніце, як яшчэ ў першыя гады Савецкай улады Ленін заклікаў: «Вучыцца, вучыцца і вучыцца». Наша Таварыства і выконвае ленинскі завет. Яго мэта — распаўсюджаць палітычныя, эканамічныя, прыродазнаўчыя, педагогічныя, прававыя, наогул, самыя разнастайныя

веды. Гаворачы словамі Някрасава, члены Таварыства «Веды» закліканы «сеяць разумнае, добрае, вечнае».

— А хто яны, «сейбіты»!

— Усе члены нашага Таварыства — лектары. Прычым няштатныя. Энтузіясты, якія працуюць на грамадскіх асновах. Таварыства абавіраецца толькі на іх і не мае адмысловых устаноў або спецыяльнага штату вучоных-папулярызатараў.

— Скажыце, калі ласка, якая колькасць лектараў!

— Таварыства было створана ў 1947 годзе, і сёлета, як вы ведаеце, мы адзначалі сваё дваццаціпяцігоддзе. Тады, у сорак сёмым, у рэспубліцы налічвалася ўсяго каля двухсот лектараў. А зараз Таварыства аб'ядноўвае больш як 96 тысяч чалавек. Бачыце, якая вялікая сіла! Колькасць, аднак, яшчэ пра ўсё не гаворыць — вас павінна зацікавіць якасць. Хто нашы лектары? Гэта такія людзі, якія з вялікім майстэрствам могуць сеяць ведаў. У Таварыстве 42 акадэмікі, 252 дактары навук і прафесары, 2700 кандыдатаў навук і дацэнтаў, амаль 4400 навуковых работнікаў і выкладчыкаў вышэйшых навучальных устаноў. Вельмі шмат настаўнікаў — 34 500, урачоў — 6 000, спе-

цыялістаў сельскай гаспадаркі — 5 200. А таксама інжынеры, юрысты, эканамісты, літаратары, мастакі. Лектарамі з'яўляюцца 550 рабочых, 270 калгаснікаў, старшыні калгасаў, дырэктары саўгасаў...

— Мне зразумела, што прафесар, аграном або ўрач могуць выступіць з цікавай лекцыяй. А ці можна гэта сказаць пра лектараў-рабочых!

— Смела можна сказаць. Мяркуюце самі. Па-першае, у нас цяпер многа рабочых з выдатнай агульнай адукацыяй, у дадатак начытаных. Па-другое, яны высокія спецыялісты сваёй справы. І нарэшце, у гэтых рабочых, калі яны члены Таварыства, багаты лектарскі і аратарскі вопыт. Таму, напрыклад, стругальшчык Мінскага завода аўтаматычных ліній Леанід Патаповіч чытае лекцыі не горш за прафесара. А калі рабочы з «Гомсельмаша» Мікалай Гулевіч паехаў з маладзёжнай дэлегацыяй у Галандыю і выступіў з расказам аб савецкім жыцці, то галандцы не паверылі, што ён рабочы, думалі — спецыяльна прысланы «агітатар». Між тым Гулевіч — звычайны лектар, ліцейшчык па прафесіі. Тое самае можна сказаць і пра лектараў-калгаснікаў.

— Такім чынам, сельскія лектары распаўсюджаюць сельскагаспадарчыя, агра-тэхнічныя ведаў, рабочыя, інжынеры — тэхнічныя, урачы — медыцынскія. А ў Злучаных Штатах адна антысавецкая бе-

ларуская газета пісала, нібыта ўся лекцыйная работа — гэта барацьба з рэлігіяй і палітычная прапаганда.

— Пра гэта я даведаўся з вашай газеты. Мы тут чыталі і смяліся. Тады гаворка ішла пра народныя ўніверсітэты. Дарэчы, гэтыя ўніверсітэты знаходзяцца ў сферы дзейнасці Таварыства. Што датычыць прапаганды, то мы вядзем і палітычную прапаганду. І людзі ахвотна ідуць нас слухаць. Вам, і мне, і кожнаму вядома: павесыце, напрыклад, аб'яву, што заўтра будзе чытацца лекцыя аб міжнародным становішчы — у вёсцы, у горадзе ў назначаны час любая зала будзе бітком набіта. Чым дрэнная, напрыклад, прапаганда філасофскіх, медыцынскіх ці прававых ведаў?

— Безумоўна, вельмі карысная. І калі ўжо зайшла аб гэтым гаворка, то Вы, Аляксандр Іванавіч, скажыце, колькі і якіх лекцый чытаецца для насельніцтва. У Вас ёсць такія лічбы!

— Ёсць. Яны нам неабходны для каардынацыі работы. Напрыклад, колькасць лекцый на гістарычныя, філасофскія і эканамічныя тэмы займае зраз у агульным аб'ёме лекцыйнай прапаганды 31,5 працэнта, на педагогічныя тэмы — 10 працэнтаў, прыродазнаўчыя — 12, сельскагаспадарчыя — 7,2. А колькасць лекцый па навуковаму атэізму складае ўсяго 4,7 працэнта. Як

бачыце, зусім мала. Наша галоўная задача — распаўсюджванне ведаў дзеля таго, каб дапамагчы партыі і ўраду ў далейшым магутным уздыме матэрыяльнага і культурнага ўзроўню народа. Зразумела, сваімі спецыфічнымі сродкамі.

— Паспехі Таварыства ўсім вядомы. Нездарма сёлета да юбілею, аб якім Вы ўспаміналі, лектары атрымалі многа ўзнагарод. Колькі, скажыце, калі ласка!

— Дзевяці лектарам прысвоена ганаровае званне заслужанага работніка культуры Беларускай ССР. Ганаровымі граматамі і Граматамі Вярхоўнага Савета БССР ўзнагароджаны 159 членаў Таварыства. І яны гэтых узнагарод заслужылі. Дзякуючы іх ініцыятыве ў рэспубліцы знойдзена многа новых і цікавых форм распаўсюджвання ведаў. Гэта лекторыі «Мастацтва і час», маладзёжныя клубы «Агеньчык», «Сучаснік», цыклы лекцый пра нашу краіну і рэспубліку. Сёлета значная колькасць лекцый прысвечана 50-годдзю ўтварэння СССР, дружбе савецкіх народаў. Нашы лектары, напрыклад, ездзілі выступаць з лекцыямі пра Беларусь ва ўсе рэспублікі, а з рэспублік прыежджалі лектары да нас.

— Вашы пажаданні чытачам «Голасу Радзімы»!

— Жадаю як мага больш дазнацца праўды пра родную Беларусь і нашу вялікую Савецкую краіну.

ТАВАРЫ, ЯКІЯ МЫ ВЫБІРАЕМ

Ідучы на сустрэчу з дырэктарам Беларускага філіяла Усеаюзнага навукова-даследчага інстытута па вывучэнню пакупніцкага попыту на тавары народнага спажывання і кан'юнктуры рынку, кандыдатам эканамічных навук Мікалаем КУЗНЯЦОВЫМ, я прыгадаў выпадак, што нядаўна адбыўся са мной у адным з рэштвараў Мінска. Разам з рэштварамі падала мне надрукаваны на ратапрынце аркуш. Мне прапанавалася адказаць на некалькі пытанняў. Ці зрабіў я пакупку і якую? Калі не, то чаму? Ці задаволены я сэрвісам у гэтым магазіне? І на шэраг іншых. Прызнацца, пашкадаваўшы часу, я не звярнуў тады ўвагі на прапанову, і анікета засталася незапоўненай.

— І дарэмна, — выслухайшы мяне «справедна», сказаў Мікалай Кузняцоў. — Не выключаю, што менавіта вышы прапановы работнікі гандлю палічылі б каштоўнымі і з іх дапамогай палепшылі работу магазіна, а мо' нават сістэмы гандлю ў цэлым.

— Няўжо магчыма ўлічыць прапановы ўсіх пакупнікоў? Вядома ж: колькі людзей — столькі густаў і меркаванняў.

— Усе немагчыма, ды і не трэба. Анкеты, якія складаюцца ў нашым інстытуце і потым прапануюцца пакупнікам, павінны выявіць самыя агульныя тэндэнцыі развіцця палітыкі і найбольш тыповыя недахопы, што існуюць у сістэме гандлю. Мы атрымліваем тысячы анкет, запоўненых пакупнікам і прадпрыемствам, прадстаўнікам прадпрыемстваў — пастаўшчыкоў. Матэрыял такі вялікі, што для яго апрацоўкі даводзіцца падключыць ЭВМ. Потым супрацоўнікі інстытута аналізуюць вывады камп'ютара і робяць адпаведныя прапановы работнікам гандлю і прамысловасці.

— Гэта галоўны спосаб вывучэння пакупніцкага попыту?

— Зусім не. У нас на ўзбраенні самыя разнастайныя метады даследавання. Эканаміка-статыстычны, эканоміка-матэматычны, апытанні насельніцтва... Гэтыя формы выдатна дапаўняюць адна адну і дазваляюць аператыўна ўлічваць змяняючыя ваганні ў гусце пакупнікоў.

— Мікалай Міхайлавіч, а чым выклікае цікавасць да вывучэння пакупніцкага попыту?

— У апошнія гады адбылося тое, што мы, спецыялісты, называем напавненнем рынку: на прылаўках магазінаў з'явілася ўдзельна больш разнастайных тавараў. За апошнія шэсць год, напрыклад, рознічны тавараабарот у рэспубліцы ўзрос удвая — з трох да шасці мільярдаў рублёў у год. У той жа час рэзка ўзраслі рэальныя даходы насельніцтва.

Як вядома, у бягучай пяцігодцы аператывнымі тэмпамі будучы развіццям галіны прамысловасці, якія выпускаюць прадметы ўжытку і сродкі для іх выпуску.

У гэтых умовах асабліва важна своечасова вывучаць попыт насельніцтва, каб выяўляць патрэбы і даваць рэкамендацыі прамысловасці. Наогул жа попыт — вельмі складаная з'ява, і лягчэй пералічыць умовы, якія на яго не ўплываюць, чым усё, ад чаго ён залежыць. Нацыянальны асабліва-вадзі, геаграфічны, сезонны, клімат...

— І клімат!

— Так, і вельмі прыкметна. На вопыце ведаем, што ў Брэсце, скажам, купляюць зусім іншае адзенне, чым, напрыклад, у Віцебску.

Вось ўлічваючы ўсё гэта, у 1966 годзе і быў створаны Беларускага філіяла Усеаюзнага інстытута кан'юнктуры і попыту. Наша задача — вывучаць бягучы попыт на ўсе віды гандлёвых тавараў, даваць рэкамендацыі работнікам гандлю і займацца вывучэннем перспектывы развіцця попыту. Карацей, мы павінны дакладна ўлічваць той попыт, які хутка будзе цалкам вызначаць прапанову.

— Відаць, за шэсць год вы сталі сведкамі цікавых пераменаў у нашым гандлі? Дык якім жа таварам мы сёння аддаём перавагу?

— Прамысловым. Зараз у гандлі добра наглядно дзве сустрэчныя тэндэнцыі. У агульным тавараабароце пастаянна паніжаецца доля харчовых тавараў і адпаведна павышаецца ўдзельная вага нехарчовых.

— Выходзіць, што мы эканомім на ежы!

— Ні ў якім разе! Гутарка ідзе не аб абсалютных лічбах, а аб тэмпах росту попыту. Такі сувядносны ў тавараабароце сувядносны аб росце сямейных бюджэтаў: у людзей з'яўляецца магчымасць усё большую частку яго выдаткоўваць на набыццё прамысловых тавараў. А харчовае сумняваліся, што калі вы не сумняваліся не горш, а наадварот, намнога лепш, запішыце такія лічбы. Летась насельніцтва прададзена: мяса — удвая больш, каўбасных вырабаў — таксама ў два разы, рыбы — у 2,4, масла — у 1,4, малака — у 1,8, яек — у 2,4, цукру — у паўтара раза больш, чым шэсць год назад. А ўсяго харчовых тавараў летась рэалізавана ў 1,8 раза больш, чым у 1965 годзе.

— Вы не назвалі такіх прадуктаў, як хлеб, бульба...

— Іх спажыванне ў рэспубліцы даўно дасягнула фізіялагічнай нормы. Унутры яе палепшылася структура харчовага рынку. Унутры яе павылаўваецца ўдзельная вага высакаякасных прадуктаў: мяса, малака, яек... Бульба бедная амінакіслотамі, і яе спажыванне змяняецца, а расце попыт на фрукты, гародніну.

— Пэўна, пойце змены адбыліся і ў побыце на нехарчовыя тавары!

— Разглядаючы структуру попыту на тавары прамысловасці, нават самы закаранелы скептык можа пераканацца, як за апошні час вырас матэрыяльна-культурны ўзровень жыцця беларусаў.

Больш за ўсё, у 2—4 разы, павялічыўся ў нас продаж тавараў культурна-бытавага прызначэння: халадзільнікаў, праль-

ных машын, электрыбыватавых прыбораў, веласіпедаў, мататрыкаў і матаролераў, радыёпрыёмнікаў, тэлевізараў і магнітафонаў, аўтамашын. Гэта, як вядома, не тавары першай неабходнасці. Але і ў попыце на тавары першай неабходнасці адбыліся змены. Мы сталі купляць менш тканін, больш кватровых швейных вырабаў. Узровень спажывання абутку ў БССР ужо даўно вышэйшы, чым у Англіі, Францыі, ФРГ і Японіі. Калі раней большасць пакупнікоў аддавалі перавагу наборнай мэблі, то цяпер у асноўным купляюць гарнітуры: палепшыліся жыллёвыя ўмовы і асартымент вырабаў мэблевай прамысловасці. У агульным колькасць посуду, які купляе насельніцтва, вырасла доля крышталю і фарфару. Цікава адзначыць, што за перыяд з 1965 па 1971 гады амаль у шэсць разоў узрос продаж насельніцтва золата, каштоўнасцей і ювелірных вырабаў. Самыя высокія тэмпы росту попыту сярод усіх відаў тавараў!

— Гэта датычыць у цэлым рэспубліканскага рынку або толькі нейкіх асобных яго частак?

— Вы закранулі цікавае пытанне — так сказаць, пытанне сацыяльным аспекце. Тут таксама адбыліся вельмі паказальныя змены. Перш за ўсё — выраўноўванне структуры спажывання высковага і гарадскога насельніцтва. За пяць год разрыв у спажыванні на душу насельніцтва паміж высокімі жыхарамі і гараджанамі скараціўся ў 2,5 раза. Тавараабарот на ўсёцкі ўзрос у сувязі з пераходам на грашовую аплату прастаяннам росту гэтай аплаты. Сялянам зручней купляць гатовыя прадукты, тым больш, што сетка высковых магазінаў расшыраецца з кожным годам.

Паказальны і даныя бюджэтнай статыстыкі. Яны сведчаць, што хуткімі тэмпамі збліжаецца структура спажывання нізка- і сярэднеаплачваемых рабочых. У іх сем'ях усё меншую частку бюджэту выдаткоўваюць на харчаванне і ўсё большую — на набыццё гаспадарчых, культурна-бытавых тавараў, абутку і адзення. Як бачыць, тэндэнцыі гэтыя характэрныя наогул для нашага грамадства.

— Ці захавецца падобная кан'юнктура рынку і надалей?

— Увогуле тэндэнцыі развіцця застануцца ранейшымі: хутчэй будзе расці попыт на нехарчовыя тавары, а ў аб'ёме харчовых тавараў павылаўваецца доля высакаякасных прадуктаў. Цяпер наш інстытут разам з аператыўным аналізам кан'юнктуры займаецца вывучэннем перспектывы развіцця попыту да 1980 года і адначасова распрацоўвае так званыя нормы рацыянальнага спажывання прамысловых тавараў. Даныя гэтых даследаванняў дапамогуць наладзіць у будучай пяцігодцы выпуск новых патрэбных тавараў і зрабіць нашы прылаўкі яшчэ больш багатымі.

Інтэрв'ю правёў Вячаслаў ХАДАСОЎСКІ.

Прадукцыю Віцебскага камбіната будаўнічых матэрыялаў — дрэзнажна-керамічныя трубы — добра ведаюць меліратары нашай краіны. Яны карыстаюцца попытам і за мяжой. НА ЗДЫМКУ: дрэзнажныя трубы, падрыхтаваныя да адпраўкі ў ЧССР. Фота А. ЦЕРЛЮКЕВІЧА.

КАМБАЙНЫ З АўТАМАТЫЧНЫМ КІРАВАННЕМ

На горным участку № 4 другога рудніка Салігорскага камбіната «Беларуськалій» пачалі здабычу сільвініту камбайны з аўтаматычным кіраваннем пры дапамозе лазерных промяняў і радыёізатопаў. Людзі, якія кіравалі раўняй машынамі, кывалі з забоя. Новая сістэма створана спецыялістамі камбіната ў садружнасці з вучонымі.

КОМПЛЕКС-ГІГАНТ

Жывёлагадоўчы комплекс па адкорму буйной рагатай жывёлы, разлічаны на адначасовае ўтрыманне 7 000 галоў, будзе ўстаўлена ў «Белічы» Слуцкага раёна. На 49 гектарах размясцілася новабудова, якую вядзе Салігорскі будаўнічы трэст № 3. У канцы гэтага года будучы здадзены першыя памяшканні.

НОВЫЯ МАДЭЛІ

Мастацкі прамысловасць лёгкай і саветамінасці зацвердзіў да вытворчасці на Пінскім заводзе штучных скуры 23 новых мадэляў дарожных сумак, распрацаваных мадэльерамі прадпрыемства. Вырабы, якія атрымалі высокую ацэнку

ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ

Плённую дзейнасць, накіраваную на развіццё ўсебаковых сувязей паміж дружэлюбнымі краінамі, вядуць генеральныя консульствы ГДР і ПНР у Мінску. На мінулым тыдні генеральнага консула Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі Л. Волера па яго просьбе прыняў сакратар ЦК КП Беларусі У. Міцкевіч. Разам з генеральным консулам на прыёме былі консул Э. Корн і віцэ-консул П. Левантоўскі. Адбылася гутарка, якая прайшла ў цёплай, сяброўскай абстаноўцы.

Грані краінаў — не перашкода для моцнай дружбы народаў-суседзяў. Гэта яшчэ раз даказалі дні Любліна, якія прайшлі ў Брэсце. Яны пачаліся сустрэчай на мосце цераз Заходні Буг, дзе праходзіць дзяржаўная граніца СССР і ПНР. Хлебам-соллю, кветкамі сустракалі жыхары горада дэлегацыю з Любліна. Традыцыйнае асенняе свята прайшло, як заўсёды, цікава для гасцей і для гаспадароў. Польскія сябры прывезлі вялікую

журы. Навінкі вызначаюцца арыгінальнай канструкцыяй, зручнасцю і прыгажосцю.

Цяпер мадэльеры завода рыхтуюць кірмашу скульпрантарэйных вырабаў. На ім будуць прадстаўлены 43 новыя ўзоры прадукцыі.

МІКРАРАЁН У КЛЕЦКУ

Гэты мікрааён, які з'явіўся на адной з мадэляў у горадзе. Акрамя жылых кварталаў, тут выраслі прадпрыемствы. Сярод іх — халадзільнік, аўтабаза, аптовая і гандлёвая базы «Сельгастэхнікі». Пачаў даваць прадукцыю камбінат вытворчасці будаўнічых матэрыялаў. Цяпер разгарнулася будаўніцтва кансервавага завода.

«НЯСВІЖ» ПАШЫРАЕЦЦА

У санаторыі «Нясвіж» пачалося будаўніцтва яшчэ аднаго лячэбнага корпусу. У ім будуць абсталяваны плавальныя басейны, спартыўная зала, размесцяцца іншыя службы здароўя.

На тэрыторыі здаровага запланавана будаўніцтва таксама адміністрацыйнага корпусу, 24-кватэрны жылы дом для сям'яў, гоўваючага персаналу.

НА ВЫСТАВКУ У ЗАГРЭБ

Больш як 300 міжнародны кірмаш у Загрэбе народныя ўмельцы і мастацкі дзевятнаццаці прадпрыемстваў народнага промыслу Беларусі.

Сярод экспанатаў кірмашу — упрыгожанні з металу майстроў Гродзенскай фабрыкі мастацкіх вырабаў, тканыя ручнікі народных умельцаў з вёскі Неглобка Гомельскай вобласці, разьба на дрэве вядомага полацкага ўмельца А. Міхеевіча.

ГАНАРОВЫ ГРАМАДЗЯНІН ВІЦЕБСКА

Трох алімпійскіх чэмпіёнаў даў Віцебск. Двое з іх — Ларыса Петрык і Тамара Лазакіч — выхаванкі заслужанага трэнера СССР Вікенція Дзмітрыева. Рашэннем выканавага горадскога Савета дэпутатаў працоўных праасяленаму трэнеру прысвоена званне «Ганаровы грамадзянін Віцебска».

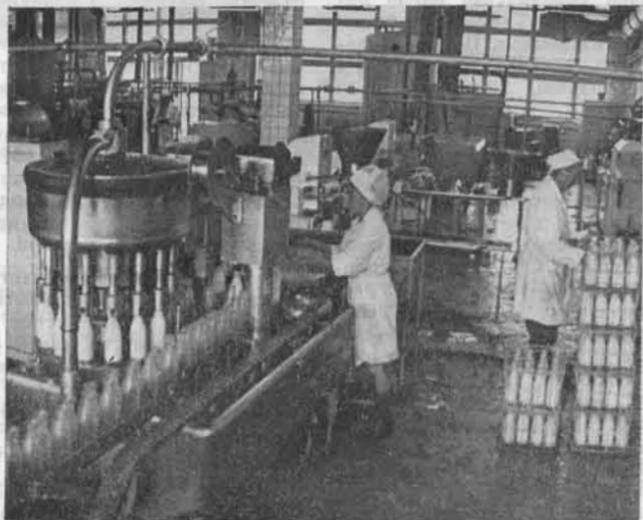
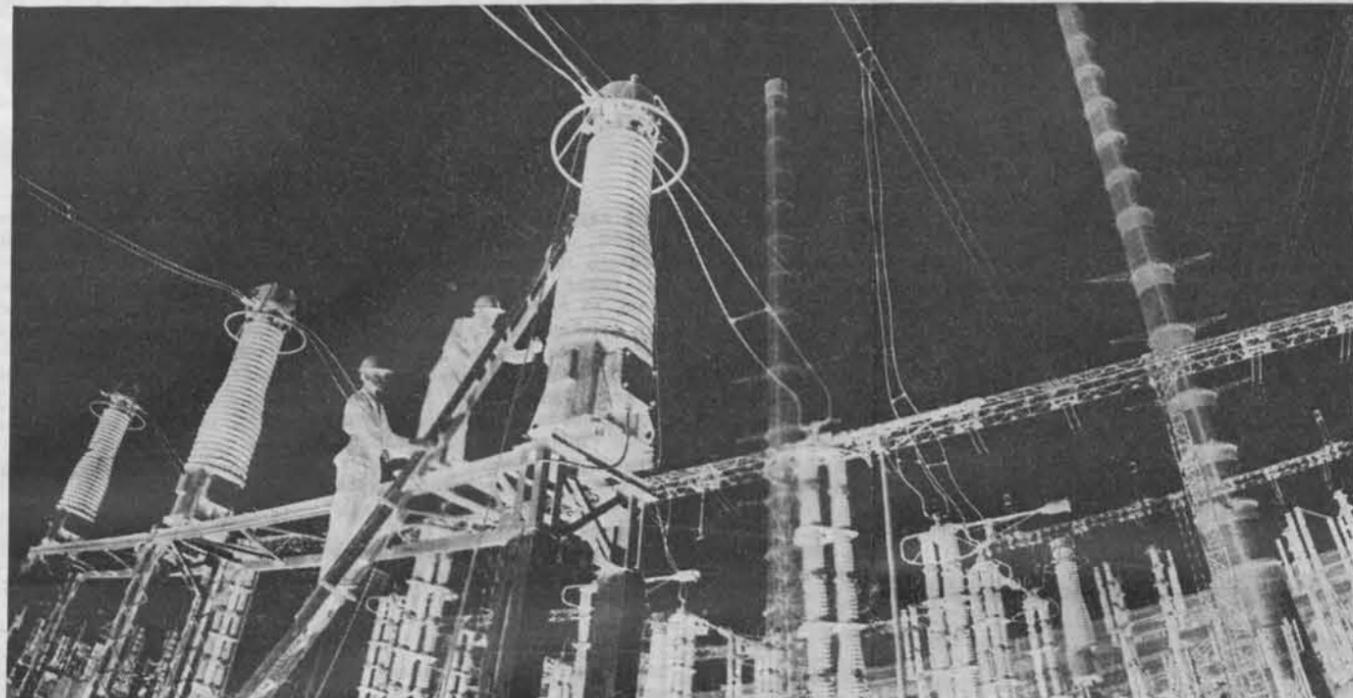
ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ

фотавыстаўку — дакументальна-рэпартажныя фотаздымкі. Экспазіцыя адкрыта ў фазе кінафестывала «Летні». На эстрадзе адрацкага выступілі і грамадска-культурныя калектывы мастацкай самадзейнасці Люблінскага ваяводства. Гасці наведалі мемарыяльны комплекс, ускладзі кветкі да помніка абаронцам Брэсцкай крэпасці.

Такая ж даўняя дружба звязвае калектывы заводаў «Аграбуд» Паўднёва-Заходняй вобласці ЧССР і «Гомсельмаша». Нядаўна вялікая група рабочых «Аграбуд» гасціла ў Гомельскай машынабудавальніцы. У той жа час група рабочых, інжынерна-тэхнічных работнікаў і служачых «Гомсельмаша» знаходзілася ў Чэхаславакіі. У складзе беларускай дэлегацыі былі токары Л. Шляндэкаў, А. Фіцэр, сталеваар В. Злотнікаў, стругальшчык В. Драбышэўскі, наладчык В. Бондараў і іншыя лепшыя рабочыя і служачыя завода. Прадстаўнікі завода абмяняліся інфармацыяй аб ходзе выканання вытворчых планаў. Гутаркі адбыліся проста ў цэхах завода, ля станкоў. Некаторыя сельмашавыя члены групы — становіліся да аграбуду і паказвалі перадавыя прыёмы работы. На заводзе «Аграбуд» ёсць нямала станкоў з савецкай маркай. Чэшскія рабочыя далі высокую ацэнку іх якасці.

Дзесяткі новых магазінаў пабудаваны за апошнія гады ў вёсках Гродзеншчыны. Гэты — «Васілёк» — узведзены ў вёсцы Ражні Свіслацкага раёна. Фота А. ПЕРАХОДА.

У 1964 годзе на берэзе Лукомскага возера пачалося будаўніцтва цеплаэлектрастанцыі, якой няма роўных у рэспубліцы. Адзін аргэнт яе ў два з паловай разы больш магутны за ўсе станцыі, якія дзейнічалі на тэрыторыі рэспублікі ў 1940 годзе. З розных канцоў краіны прыехалі сюды будаўнікі. Уся краіна «працуе» на Лукомскую ДРЭС. Толькі абсталяванне і будаўнічыя матэрыялы паступаюць у адрас энергетыкаў больш чым з 300 гарадоў Саветаў Саюза.

Мантажнікі беларускага энергагigанта ўвесь час нарошчваюць тэмпы работ. Цяпер іх галоўны клопат — увесці ў дзеянне пяты энергаблок. Ідзе ўстаноўка катла, турбіны,

генератара, дапаможнага абсталявання, трубаправодаў... Блок кіравання. Асюль апэратары кіруюць работай першай чаргі ДРЭС, якая з пачатку пуску выпрацавала больш за 10 мільярдаў кілават-гадзін электраэнергіі. Яе магутнасць дасягнула ўжо аднаго мільёна 200 тысяч кілават. На поўную магутнасць — два мільёны 400 тысяч кілават — ДРЭС будзе працаваць у наступнай пяцігодцы.

НА ЗДЫМКАХ: 1. Так выглядае ДРЭС уначы, калі плячоўку залівае святло штучных сонцаў. 2. Цэх цэльнамалочнай прадукцыі малочнага завода. 3. Цэнтральная вуліца Новалукомля. 4. На Лукомскім возеры — рэгата.

Фота А. НИКАЛАЕВА.

Пастаянна дзеючыя курсы кіравання народнай гаспадаркай, створаныя пры Беларускай дзяржаўнай інстытуце народнай гаспадаркі, прынялі чарговы паток слухачоў: намеснікаў міністраў, кіраўнікоў ведамстваў, дырэктараў і галоўных інжынераў вытворчых аб'яднанняў і буйных прадпрыемстваў.

Праграма курсаў, разлічаная на 500 гадзін, прадугледжвае павышэнне агульнатэарэтычных і практычных ведаў аб сучасных метадах кіравання сацыялістычнай вытворчасцю. Вядучыя вучоныя рэспублікі і краіны прачытаюць слухачам цыклы лекцый аб развіцці навукі кіравання, аб эканамічных, прававых, псіхалагічных і сацыялагічных метадах кіравання вытворчасцю, арганізацыі працы, вытворчасці і планавання з выкарыстаннем эканамікаматэматычных метадаў і вылічальнай тэхнікі.

Амаль трэцяя частка навучальнага часу адводзіцца вывучэнню аўтаматызаваных сістэм кіравання (АСК) галінамі і прамысловымі прадпрыемствамі. Базавымі для вывучэння выбраны АСК мінскіх заводаў — трактарнага, электронных вылічальных машын імя Арджанікідзе, аўтаматычных ліній, а таксама Інстытут тэхнічнай кібернетыкі АН БССР.

Курсы з'яўляюцца толькі адным звяном у сістэме перападрыхтоўкі работнікаў і спецыялістаў прамысловасці рэспублікі. Многія кіраўнікі міністэрстваў і ведамстваў БССР прайшлі перападрыхтоўку ў Інстытуце кіравання народнай гаспадаркай пры Дзяржаўным камітэце Савета Міністраў СССР па навучы і тэхніцы, частка слухачоў — у рэспубліканскім міжгаліновым інстытуце павышэння кваліфікацыі кіруючых работнікаў і спецыялістаў. Акрамя таго, міністэрствамі і ведамствамі рэспублікі арганізаваны галіновыя курсы.

гарызонты навукі

«ЗАЛАТЫ ВЕК» СПЕКТРАСКАПІІ

Аб спектраскапіі загаварылі тры стагоддзі назад, калі Ісак Ньютан расклаў сонечны прамень на асобныя колеры. З таго часу незлічоныя светлавыя з'явы прыроды — знаходзяцца яны ў вясновым небе ці ў гранях крышталю — рупліва вывучаюцца чалавекам. Сяміколерная арка штучнай вясёлкі стала яго не заменным памочнікам. Яна ўсё часцей успывае ў лабараторыях і цэхах.

Вучоныя спектраскапісты стварылі цэлы арсенал унікальных прыладаў — ад кішэнных трубак памерам з аловак да вялікіх шматметровых устаноў. Магутнасць некаторых спектраскапічных прыладаў такая вялікая, што не толькі сонечны прамень, але і святло далёкай зоркі, недаступнае воку, яны могуць ператварыць у зямную вясёлку, адлюстравыць яе на негатыве. І тое, што было ўсяго толькі кропкай у чорным небе, загаворыць аб найскладанейшых тэрмаядзерных працэсах.

Спектрографы заводскіх цэхаў і лабараторый — гэта, па сутнасці, малодшыя браты гіганцкіх астранамічных інструментаў.

— Небывалая прастата і

хуткасць найскладанейшых аналізаў вызначылі шырокі размах прымянення спектраскапіі ў вытворчасці, — расказвае кіраўнік лабараторыі атамнага спектральнага аналізу Інстытута фізікі Акадэміі навук БССР кандыдат тэхнічных навук Антон Янкоўскі. — Глядзіце, — і ён уключае апарат.

У іскравым прамежку перад штучнай спектраграфічнай загараецца блакітная зорачка. Яшчэ імгненне, і на пласцінцы ў чорна-белым варыянце замацуецца спектр — шырокакранны панарама хімічнага саставу дэталі. Калісьці такія спектраграмы прыносілі вучоным звесткі пра неадкрытыя яшчэ элементы. Цяпер гэта масавая і самая папулярная метадка, якая дазваляе хутка і без пашкоджання атрымаць аналіз любых металічных дэталей.

Побач, ля прыбора, — атлас спектральных ліній — буквар спектраскапіі. Зазіраючы ў спектраграму, лабарантка запаўняе пратакол, адзначае, колькі працэнтаў таго ці іншага элемента ёсць у дэталі. Гэты аналіз, які праводзіцца на вока, досыць дакладны.

— Метад спектральнага аналізу выкарыстоўваецца больш чым у 150 лабараторыях прамысловых прадпрыемстваў і навуковых устаноў рэспублікі, — гаворыць А. Янкоўскі. — У 1955 годзе колькасць такіх лабараторый не перавышала дзесяці. Імяна тады супрацоўнікі нашага Інстытута сумесна з Беларускай навукова-даследчым Інстытутам навукова-тэхнічнай прапаганды ўзяліся за пашырэнне прагрэсіўных метадаў аналізу, навучылі гэтай справе сотні заводскіх спектраскапістаў, дапамаглі ім абсталяваць лабараторыі.

Усё больш шырокае прымяненне атрымлівае ідэя спектральнага нагляду за тэхнікай, якая знаходзіцца ў эксплуатацыі. На Беларускай чыгуцы, напрыклад, паспяхова вырашаецца праблема ранняй дыягностыкі аварыйнага стану цеплавозаў.

Цікавая «дыягностыка» рухавікоў прапанавана на Мінскім моторным заводзе. У масле, якое цыркулюе ў «арганізме» кожнага мотора, пры спектральным аналізе адразу ж выяўяцца разнастайныя прымесьці сцёртых металаў. Уся справа ў прапарцыях. Калі яны захаваны, значыць, усё ідзе нармальна. Але востра ў спектраграме асабліва востра ўспыхнулі лініі алюмінію. Увага! Пачаў аварыйна сцірацца поршань. Занадта яркія лініі свінцу сігналізуюць аб небяспечным зносе падшыпнікаў.

З паяўленнем лазераў дыяпазон магчымасцяў спектраскапіі стаў не толькі шырокі, але і больш дасканалы, адчувальны. Да вучоных Інстытута фізікі пачалі часцей звяртацца з просьбай медыкі і хлебабары, крміналісты і геологі.

Возьмем, напрыклад, пошукі карысных выкапняў. Бывае, што руда хаваецца ад разведчыка пад пластом рыхлай глебы. Але яна пакідае на паверхні амаль няўлоўныя сляды ў выглядзе арэолаў рассеявання, якія разыходзяцца і слабеюць. Каб намацаць гэтыя арэолы хімічным спосабам, разведчыку трэба даследаваць незлічоную колькасць пробаў з зямной паверхні. Гэтую велізарную работу можна весці больш эфектыўна з дапамогай спектраскапіі.

Невялікі шліф пароды пад мікраскопам нагадвае стракатую мазаіку з малюсенькіх крышталікаў. Каб дэталёва прааналізаваць шліф, даследчык павінен ператварыць у ліліпута, узброенага геалагічным малатком памерам з камарынае джалца. Толькі такім чынам можна ўзяць хімічную пробу ад найдрабнейшых крышталікаў.

Лазерны прамень праз тубус мікраскопа востра факусіруецца на шліфе. Пякучая плямка такая маладая, што пакрывае толькі частку крышталіка. З-пад гэтага «прамянявага малатка» вылятае воблачка выпаранага рэчыва. Яго падпільноўва-

юць электроды, якія ствараюць пад высокім напружаннем «пераднавальнічый» абставіны. Воблачка працадуе іскру. Успывае блакітная зорачка распаленай плазмы. Спектрограф аналізуе яе святло і паказвае хімічны састаў.

Здавалася, «залаты век» спектраскапіі ўжо мінуў. Перыяд яе трыумфаў, калі была адным з галоўных эксперыментальных метадаў, аддалены ад нас дыстанцыяй у паўстагоддзя. Аднак на змену прыйшлі новыя праблемы. Як з унікальнай дакладнасцю вызначыць параметры малекул, даўжыню сувязяў, вуглы паміж імі і іншыя асаблівасці іх будовы? Пытанні непростыя. Разрываючы малекулярныя сувязі ў патрэбным кірунку, можна атрымаць новыя матэрыялы з загадзя зададзенымі ўласцівасцямі. Вырашэннем гэтых праблем займаюцца супрацоўнікі лабараторыі малекулярнага спектральнага аналізу Інстытута фізікі АН БССР, якую ўзначальвае доктар фізіка-матэматычных навук Расціслаў Жбанкоў. Калектыў вучоных у садружнасці з многімі навукова-даследчымі інстытутамі краіны распрацоўвае унікальныя спосабы стварэння новых матэрыялаў.

Спектраскапія выходзіць за межы навуковай праблемы, упэўнена крочыць у самыя розныя галіны прамысловай вытворчасці.

Нашы госці

ПЕРШЫ раз Максім Міхалюк адправіўся ў Расію не як іншаземец, а як яе грамадзянін. Я нават ледзь не напісаў грамадзянін «паўнапраўны», але ўсё ж не выкарыстаў гэтага прыметніка, бо Расія для Максіма ў той час была царскай, сам ён для яе быў беларусам, ды ў дадатак бедным, і ехаў не ў госці, а ў бежанцы. Якое ўжо там паўнапраўе! Нягледзячы на такія абставіны, паездка зрабіла

дарыць не прыйшлося — белая дзянікінская армія навалілася. Давялося ўзяцца за вінтоўку.

З белымі справіліся, наступіла палёгка. І адчуў Максім, што яго ў родныя мясціны моцна цягне. Да роднага гнязда, да родных ніў. Некаму ж там таксама трэба па-новаму гаспадарыць, некаму трэба і там новую ўладу ўстанавіць. Вярнуўся дадому. Але вёску Босяч, Кобрин, Брэст і

грузавікоў, 5 зерневых і 3 сіласныя камбайны... Во як! Вы зразумелі?

Па праўдзе сказаць, я не зусім зразумеў. Таму зазначу: — Ды так у кожным калгасе. Вы скажыце, як гасцілі.

— У кожным... Так, для вас. А для мяне ён — першы і адзіны. Для мяне гэты калгас — Савецкая ўлада, да якой я імкнуўся ў маладосці. Як жылі даўней мужыкі ў нашай Босячы, у Ярэмічах, Падлесі, Буховічах? Хадзілі, падцягнушы жываты. А зараз усё — сялянскае. І зямля, і машыны. Народ дабіўся таго, чаго хацеў і за што змагаўся.

Вяўляецца, што Максім нядрэнна ведаў пра наша жыццё з савецкіх газет. Ведаў, ды не зусім дакладна. Так сказаць, недацэннавага фінансавыя магчымасці калгаснікаў.

За тыя грошы, што ўсё жыццё збіраў на сваю старасць, купіў ён сыну сваёй плямённіцы Міхалу Гетманюку аўтамабіль («Мне 72 гады — мне ўжо грошы не патрэбны»). Пра пакупку пачулі калгаснікі. Сталі прыходзіць да яго і пытаць:

— Максім, а як гэта ты Міхасю машыну купіў?

— Так — узяў ды і купіў.

— Максім, я табе дам сем тысяч — купі мяне. Вам, заграничным гасцям, машыну, мусіць, без чаргі прададуць.

Так, прыкладна, гаварылі адзін, другі, трэці. Максім жартаваў:

— О, дык у вас столькі грошай, колькі ў майго боса! А мне ў Канадзе казалі, што савецкія калгаснікі жывуць, як жабракі.

— Глупства табе ў Канадзе казалі. Ты, Максім, наконт машыны скажы ўсур'ез. Далібог, купіў бы...

Стары расказвае мне і радуецца: «Добра жывецца ў калгасе. Добра...» Радуе яго і тое, што бацька, маці, уся яго радня ваявалі ў партызанскіх атрадах і ўсе, на шчасце, выйшлі з вайны жывымі. Шкада толькі, што васьмю аднаму, Максіму, у жыцці так не пашанцавала. У Савецкі Саюз так і не папаў — прыехаў толькі па візе. Трынаццаць гадоў туляўся па Канадзе беспрацоўным. Не прыдбаў сабе ні дома, ні сям'і. Адна радасць — вось гэта новае жыццё ў Босячы, у Кобрине, Брэсце, ва ўсёй Савецкай Беларусі. І гэты калгаснікі, якія пры Савецках разбагацелі.

— Ну, а машыны, дарогі вы мае, у вас будучы. Галоўнае, што ў вас ёсць праўда і людская справядлівасць...

Уладзімір БЯГУН.

СТРАХАНУДНЫ ДЗЯДЗЬКА

ФЕЛЬЕТОН

Не ведаю чаму, але калі незнарок пачуеш гэты крыху гугнявы, надломлены і сварлівы голас на «свабодзускай» хвалі, то адразу ўяўляеш сабе, што належыць ён чалавеку, падобнаму да Кашчэя з казкі, — аблыселама, з глыбока запалымі вострымі вочкамі і, апроч таго, з хворымі ныркамі. Перад табой узнікае аблічча раздражнёнага да крайнасці няўдачніка, які, седзячы ў Мюнхене, узяўся сяньдзяць фельетоны на тэмы савецкай рэчаіснасці.

Выступленню бэбурнацкага фельетаніста заўсёды папярэдняе стэрэатыпная дыктарская фраза:

— А зараз дзядзька Васіль хоча крыху паразважаць наконт...

І дзядзька Васіль Крыцкі [такі псеўданім фельетаніста з таўварнай «беларускай філіі» радыёстанцыі «Свабода»] пачынае «разважаць». Пачынае здалёк, як жакуць, ад Адама і Евы, і паволі, з крыўлянем і хіхіканнем, прабіраецца праз слоўнае шалупінне да сутнасці справы. Сама тэма для фельетона вызначаецца, калі «дзядзька Васіль» поркаецца ў газетах, атрыманых з Беларусі праз так званы «Інстытут па вывучэнню нароўдаў СССР», што падпарадкоўваецца Цэнтральнаму разведвальнаму ўпраўленню ЗША. Бэбурнаца ды яшчэ «фельетаніста» не цікавяць матэрыялы аб поспехах эканомікі, культуры, навукі некалі роднага краю. Ён вышуквае толькі адмоўнае, за што можна ўчапіцца.

Неяк яму двойчы трапіліся на вочы заметкі пра дзіцячыя соскі-пустышкі і двойчы «дзядзька Васіль» выступаў з фельетонамі. У якімсьці раёне Беларусі пралічыліся наконт магчымых колькасці нованароджаных, і там раптам не хапіла сосак. Пакуль заметка-скарга ішла ў газету, пакуль сама газета ішла ў Мюнхен, сосачная праблема, відаць, была вырашана з дапамогай простага тэлефоннага званка на аптэчную базу. Але «дзядзьку Васілю» такое меркаванне было ні к чаму. З асападай учапіўся за соску, ён

спініў яе доўга, расцягваў тую гуму, як толькі мог. І ўрэшце зрабіў смелы абалульняючы вывад: смелая праца Беларускай безнадзейна адстае!

Майстар «расцягваць гуму» і раздзьмухаць з мукі слана ахвотна накідваецца і на іншыя тэмы.

— А зараз, — аб'яўляе мюнхенскі дыктар, — дзядзька Васіль крыху паразважае наконт якасці прадукцыі...

І голас ужо чуецца скрыпачы голас. Спачатку гучыць стара-свецкі зашмальцаваны анекдот пра «трэці рукаў» на пінжаку. А далей замест разважання пачынаецца сучаснае зневажанне. У «фельетаністага» разбалелася, мусіць, печаня ці яшчэ што, і ён пачынае зласліва бурчэць. Затым бурчэнне пераходзіць у лаянку: тут і «страханудныя фасоны», і «занудныя колеры», і «гадкага выгляду гузікі». Такія слоўцы, як «нікчэмныя», «напаўпаганяя», «страхадзе», «пачвары», «прысбачыцы», «апуцеў», так і сыплюцца, нібы гарох з парванага мяшка. Выразы і асобныя слоўцы, прыведзеныя вышэй, яскрава сведчаць аб моўных сродках «фельетаністага», аб яго культурным і творчым узроўні.

Разважаючы пра «смяхотнае ў жыцці», «дзядзька Васіль» расказаў, як у дзяцінстве ён адскокаваў рагату са сваёй старой бабулі, якая з-за дрэннага зроку спрабавала павесіць на сценную лампу не на цвічок, а на прусака. Маці будучага бэбурнацкага «фельетаністага» абазвала яго тады дурнем, а бацька заціснуў «смяхача» між кален і як след адлупцаваў.

«І стала мне тады сорамна, — прызнаецца Васіль Крыцкі. — Колькі год прайшло з таго часу, а добра памятую татаву навуку».

Маніць «дзядзька Васіль!» Калі б добра памятаў, то не хікаў бы сёння.

Зрэшты, ён на службе. Хочаш не хочаш, а мусіш смактаць сваю соску. Не пустышку, зразумела, а начыненую доларавай заціркай.

М. РАЖКОУ-РУЖЫЦКІ.

ПРАЗ ГАДЫ

ўплыў на ўсё яго жыццё. Таму вярта спачатку расказаць аб той паездцы, а потым — аб цяперашнім візіце Максіма Міхалюка на Радзіму.

Было гэта так. З Кобрына ў вёску Босяч прыехалі салдаты, і Максіма разам з іншымі вясковымі хлопцамі забралі, як тады гаварылі, на фартыфікацыйныя работы. Гэта азначала цягчы да бліндажоў бярвенні і каменні, зямлю рыдлёўкай капаш. Максім цягаў, капаў і што гаварылі салдаты ўважліва слухаў. А яны, помніцца, заводзілі гэтыя кромольныя гутаркі, што аж страх: маўляў, ці нямецкі Вільгельм, ці рускі Мікалай — адно ліха; магілы былі ім лепш капаш, чым гэтыя пракалятыя бліндажы і акапы.

Нярэдка пачулае ўлітае чалавеку праз адно вуха, а вылітае праз другое. У Максіма вышла не так. У яго кізмі салдацкая агітацыя нібы кіпцюрамі ўчапілася, быццам цвіком засела. А тут немцы прарвалі Максімавы фартыфікацыі і хлынулі на Беларусь. Ён разам з бацькамі і суседзямі — у бежанцы. Апынуўся аж у Арлоўскай губерні.

І вось жыве ён там, розуму набіраецца. І ўсё ясніе яму становішча, што так, як тыя салдаты, думае не ён адзін. Многія лічаць, што згудка ўся Расія перавярнуцца. Згудка ўся Расія і сапраўды «пераварнулася». Хлопец, не вагаючыся, адразу прыхінуўся да бальшавікоў.

Ды не толькі прыхінуўся — усёй душой стаў за Саветы. Як жа яму за іх не стаць, калі Саветы ўзяліся мужыка з цемры вывесці, ад галечы ратаваць? Як толькі ў Ліўнах, каля Арла, арганізавалі першую савецкую гаспадарку, Максім адразу туды працаваць пайшоў. Праўда, там доўга гаспа-

дарыць не прыйшлося — белая дзянікінская армія навалілася. Давялося ўзяцца за вінтоўку.

З белымі справіліся, наступіла палёгка. І адчуў Максім, што яго ў родныя мясціны моцна цягне. Да роднага гнязда, да родных ніў. Некаму ж там таксама трэба па-новаму гаспадарыць, некаму трэба і там новую ўладу ўстанавіць. Вярнуўся дадому. Але вёску Босяч, Кобрин, Брэст і

грузавікоў, 5 зерневых і 3 сіласныя камбайны... Во як! Вы зразумелі?

Па праўдзе сказаць, я не зусім зразумеў. Таму зазначу: — Ды так у кожным калгасе. Вы скажыце, як гасцілі.

— У кожным... Так, для вас. А для мяне ён — першы і адзіны. Для мяне гэты калгас — Савецкая ўлада, да якой я імкнуўся ў маладосці. Як жылі даўней мужыкі ў нашай Босячы, у Ярэмічах, Падлесі, Буховічах? Хадзілі, падцягнушы жываты. А зараз усё — сялянскае. І зямля, і машыны. Народ дабіўся таго, чаго хацеў і за што змагаўся.

Вяўляецца, што Максім нядрэнна ведаў пра наша жыццё з савецкіх газет. Ведаў, ды не зусім дакладна. Так сказаць, недацэннавага фінансавыя магчымасці калгаснікаў.

За тыя грошы, што ўсё жыццё збіраў на сваю старасць, купіў ён сыну сваёй плямённіцы Міхалу Гетманюку аўтамабіль («Мне 72 гады — мне ўжо грошы не патрэбны»). Пра пакупку пачулі калгаснікі. Сталі прыходзіць да яго і пытаць:

— Максім, а як гэта ты Міхасю машыну купіў?

— Так — узяў ды і купіў.

— Максім, я табе дам сем тысяч — купі мяне. Вам, заграничным гасцям, машыну, мусіць, без чаргі прададуць.

Так, прыкладна, гаварылі адзін, другі, трэці. Максім жартаваў:

— О, дык у вас столькі грошай, колькі ў майго боса! А мне ў Канадзе казалі, што савецкія калгаснікі жывуць, як жабракі.

— Глупства табе ў Канадзе казалі. Ты, Максім, наконт машыны скажы ўсур'ез. Далібог, купіў бы...

Стары расказвае мне і радуецца: «Добра жывецца ў калгасе. Добра...» Радуе яго і тое, што бацька, маці, уся яго радня ваявалі ў партызанскіх атрадах і ўсе, на шчасце, выйшлі з вайны жывымі. Шкада толькі, што васьмю аднаму, Максіму, у жыцці так не пашанцавала. У Савецкі Саюз так і не папаў — прыехаў толькі па візе. Трынаццаць гадоў туляўся па Канадзе беспрацоўным. Не прыдбаў сабе ні дома, ні сям'і. Адна радасць — вось гэта новае жыццё ў Босячы, у Кобрине, Брэсце, ва ўсёй Савецкай Беларусі. І гэты калгаснікі, якія пры Савецках разбагацелі.

— Ну, а машыны, дарогі вы мае, у вас будучы. Галоўнае, што ў вас ёсць праўда і людская справядлівасць...

Уладзімір БЯГУН.

Уладзімір КАЛЕСНІК

[Працяг. Пачатак у № 39].

Сепаратыста пакалашмацілі. Таўпека скавыча: «Так жа стараўся, планавалі ідэалагічную дыверсію ў хаўрусе ды з такімі «дзеячамі» — панам Саковічам ды спадаром Хмарай! Разам збіралі «лазу атаманаў» у 1942 годзе пад Івацэвічамі. Лава складалася з 12 атаманаў (сапраўды, казка праз дванаццаць братоў-разбойнікаў), і засядаў на той лаве ва ўласнай асобе я, — сам атаман Таўпека». Выбравалі «Штаб беларускай народнай партызанкі», зрабілі начальнікам штаба не абы каго — «маёра Чырвонай Арміі Шанько», а палітычным кіраўніком — самога Хмару...

Усё ішло, як па нотках, і ўсё развалілася. З вялікай хмары — малы дождж. Чаму?

Таўпека віляе, выкручваецца: «Шанько не меў у сваім атрадзе добрых дарадцаў», «цяжка было рабіць часцейшыя супольныя нарады і кантактаваць за кожным крокам з нашым палітычным кіраўніцтвам». А чаму ж Хмара не перабраўся да Шанькі ў Воўчыны норы? Чаму ваша «палітычнае кіраўніцтва» аціралася ля акупантаў у Мінску, Слоніме, Баранавічах? Чаму не ішло ў лес да сваіх «важачаў»?

Наша савецкае палітычнае кіраўніцтва жыло з партызанамі, дзятліла ўсе іх нягоды, а гэта перадусім дае права кіраваць. Ваша «кіраўніцтва» было вярта ваша «партызанкі».

Прычыны падае нацыяналістычнай аферы, якія падае «ўдзелнік», — гэта блеф, няскладна прыдуманая задня да тай. Аферысты баяліся і партызан, і народа, таму аціраліся ў палітычных гарнізонах ды віжавалі каля партызанскіх атрадаў.

Напэўна, у беларускіх нацыяналістычных палітыканаў было жаданне завалодаць партызанскім рухам. Напэўна, Таўпека памагаў ім у гэтай аферы, як іхні

агент, у лесе. Але прэтэндэнты на палітычнае кіраўніцтва партызанамі хацелі жыць у фашысцкіх гарнізонах, куміцца з рознымі зондэрфюрэрамі, камандаваць нават паліцыяй, як пан Саковіч.

Палітычнае кіраўніцтва партызанамі мог ажыццяўляць той, хто меў сумленную, незалежную, ясную, бескампрамісную, адраўнаваную і дарэгу па палітычную ідэю і палітычную лінію. Такая ідэя і такая лінія была ў камуністаў. Не было яе і не магло быць у Таўпекі і яго шэфу. Дарма мармыча ён пра нейкую міфічную, быццам бы адноўленую Саковічам і Хмарай, падпольную Грамаду. Якую праграму яна мела? Калі двуручніцкую, дык гэта не Грамада. Хто ў яе ўступаў і навошта? Колькі яна мела членаў? Нічога зразумелага «ўдзелнік» нам не кажа, бо сказаць няма чаго.

Грамада Браніслава Тарашкевіча як легальная рэвалюцыйна-дэмакратычная арганізацыя дапаўняла ў свой час падпольную Кампартыю Заходняй Беларусі. Устанаўленне дыктатарскіх параўкаў у Польшчы канца 20-х гадоў прывяло да ліквідацыі Грамады і блізкіх ёй партый — заходнеукраінскага Сельроба і польскай Незалежнай сялянскай партыі. Дык хіба ж можна было аднавіць такую Грамаду ва ўмовах крывавага рэжыму гітлераўскай акупацыі? Ясна, што не. У такіх умовах мог развівацца толькі падпольны антыфашысцкі рух як дапаўненне да баявых сіл партызан. Таўпека ведае гэта і называе «адноўленую» Грамаду падпольнай антыфашысцкай арганізацыяй. Толькі не можа пахваліцца яе справамі. Усе справы, якія ён называе, — гэта сумны рахунак палітычнага банкруцтва. Аднаўленне Грамады адбылося на языку ў Таўпекі і яго шэфу Саковіча, Хмары і іншых антысавецкіх.

Грамада ў перыяд фашысцкай акупацыі была б анахронізмам для саміх грамадоўцаў. У раёнах, пра якія гаво-

рыць Таўпека, былія грамадоўцы разам з былымі членамі КПЗБ і членамі КПБ і камсамола Беларусі ўтварылі Брэсцкі абласны антыфашысцкі камітэт, які сапраўды стаў органам палітычнага кіраўніцтва партызан. Ён пачаў стварацца з верасня 1941 года па заданню ЦК Кампартыі Беларусі і падрумавага ўрада. Яго праграма была паднімаць вера ў народ на змаганне з фашызмам. Гэту палітычную ідэю і лінію Кампартыі падтрымалі масы.

Вяртаючыся да тактыкі чакання, якую хацелі навязаць партызанам нацыяналістычныя маньякі, трэба сказаць, што падобная тактыка не была самастойнай. Таўпека і яго шэфы перанялі яе ні больш, ні менш, як у «палякоў». Злодзей не любіць таго, каго аблапошыў. Можна таму так дасталося палякам ад пана Таўпекі?

Калі ўжо сур'езна гаварыць пра Польшчу, дык прымяненне тактыкі чакання кіраўніцтвам Арміі краёвай і другіх польскіх буржуазна-нацыяналістычных групавак мела нейкія падставы і выцякала хоць з рэакцыйнай, але ўсё ж польскай гістарычнай традыцыі. Да вайны, амаль дваццаць гадоў, існавала польская буржуазна-дэмакратычная маёмасныя класы, яе і хацелі ўваскрэсіць правыя палітычныя групы, якія загадвалі сваім арганізацыям у краі чаканне зручнага моманту «са зброяй ля нагі». Крывёю, пакутай, ганьбай часта расплывалася польскія патрыяты, якіх рэакцыйных дзеячоў. Заканамернасці барацьбы, аднак, прыводзілі найбольш сумленных палякаў да ісціны, што ў іх і савецкіх партызан агульнага ворага — гітлераў.

Вось што пісаў у лістоўцы камандзір адной польскай узброенай групы Гарадзішчанскага раёна ў маі 1944 года: «Як прадстаўнік утворанай польскай ваеннай групы, я вёў спачатку перагаворы з акаравамі камандантам жандармерыі ма-

НАРОДНОСТЬ, СПАСЕННАЯ РЕВОЛЮЦИЕЙ

«Последний из удэге» — так назывался роман советского писателя Александра Фадеева, вышедший в тридцатых годах. Но самая малая народность в Приморском крае СССР — аборигены Дальнего Востока — не исчезла с лица земли. Сейчас в крае живут более семисот удэгейцев.

— Всех пантацией распугали! — кричал Дунпович, бегая у охотничьего шалаша. — Кто ездит вечером, кто так гремит мотором?

— Ну, извини. Принимаю гостей, — спокойно ответил Дмитрий и включил «Спидолу». Тихая музыка здесь, в сердце первобытной тайги, действовала на Дунповича успокаивающе. Он захоптал у костра, пододвигая нам закопченную кастрюлю.

Собственно, Дунпович — это отчество, а зовут его Дмитрий Канчуга. Однако в Красном Яре половина из шестисот жителей Канчуги. А скажешь: Дунпович, и сразу ясно, о ком речь.

Другая половина жителей Красного Яра носит в основном три фамилии: Геонка, Суляндзига и Дункай. Объясняется это тем, что после установления Советской власти здесь было несколько удэгейских семей, от которых и пошло нынешнее село. Их фамилии ныне и преобладают. В условиях царского режима «удэге» (в переводе «лесные люди») были обречены на вымирание. Сейчас же в селах и городах Приморского края проживают более семисот удэгейцев...

Дмитрий, сидя на корточках, затягивает песню. Я уже знаю, как она звучит по-русски:

Всплеска воды удэге боялся,
Шага зверя в лесу боялся,
Шума угрюмой тайги боялся,
Сам своей тени — и той страшился...

Так начинается поэтический рассказ о том, как жило это национальное меньшинство до Октябрьской революции, как в составе огромной семьи наций и народностей Страны Советов обрело оно равновесие и самостоятельность, поднялось к цивилизации и знаниям.

...Дунпович вдруг опять заволновался. Вдали зарокотал мотор. Лодка остановилась у

берега, из нее выскочил коренастый охотник с широким загорелым лицом. Меня поразило то, что один рукав у него был пуст. Как же он на бурной реке управляет с мотором, как стреляет из карабина, как, наконец, разделывает убитого зверя?

Дунпович был рад своему другу Грише.

Вскоре я узнал, что Григорий Суанка в войну храбро сражался с фашистскими оккупантами, был снайпером. В сорок третьем потерял руку. Вернулся домой, получает пенсию. Но разве усидит охотник дома, когда затрубит изобр и землю закрякает первая снежная пороша? А стреляет он метко и одной рукой.

Рано утром двумя лодками — вместе с Григорием Суанкой — мы отправились в путь дальше, в верховья Бикина. Останавливаемся у одного табора, другого, третьего... Кажется, что мы идем не по бурной реке, а по селу Красный Яр. Ибо в дни летней страды, когда день год кормит, удэгейское село как бы растягивается на двести с лишним километров. В поселке у каждого удэгейца свой дом. А здесь в тайге — участок, и почти все мужчины села вышли на пантовку: заготовку молодых рогов оленей для медицинских нужд. По дороге мы встретили председателя правления промыслового хозяйства Ивана Мунова и председателя местного Совета депутатов трудящихся Николая Суляндзига — они также на охоте.

Вековые кедр и ели окружают могучую реку с двух сторон. Здесь самые богатые природные места Приморья, и Советская власть сохранила их специально. Я говорю сохранила, потому что было предложение заложить в этом районе крупное лесопромышленное хозяйство. Но жители Красного Яра обратились в Верховный Совет Российской Федерации, и стройку перенесли в другое

место. Природа воздает сторицей за бережное отношение к ней: прошлой зимой каждая из пяти охотничьих бригад Красного Яра поставила государству на 5—6 тысяч рублей шкурок соболя, лисицы, норки, колонка. Плюс доходы от сдачи пантов, сбора женьшеня, ягод, грибов, орехов, межсезонной работы в хозяйстве. Годовая статистика показывает, что на каждого охотника в месяц приходится 200—300 рублей заработка. Кроме того, «лесные люди» с помощью русских крестьян научились выращивать на приусадебных участках картофель, лук, помидоры, другие овощи. И тайга тоже по-прежнему щедро снабжает своими дарами удэгейцев: на стол круглый год подаются соленая черемша, грибы, ягоды.

Советская власть проявляет особую заботу о детях удэге: после рождения они поступают на полное государственное обеспечение, где бы ни воспитывались — в семье, специальных яслях, садах, и где бы ни учились — в школе-интернате, вузе.

...Увидели мы его в последний рассвет перед отъездом, когда с деревьев в реку падали капли росы и, казалось, вокруг плещется рыба. Изобр стоял по колено в темной воде, поднимая голову, увенчанную красивыми ветвистыми рогами. Теплый рыжий мех оленя был густой и ухоженный, будто его ежедневно расчесывали скребницами. Голова оставалась неподвижной. А глаза, настороженные глаза зверя, полыхали темно-синим пламенем.

Прошло несколько секунд. Я знал Дмитрия: для того чтобы убить зверя, ему хватало мгновения... Изобр вздыбился, поднимая передние ноги, и грациозно, как балерина, развернувшись на задних, одним прыжком исчез в зарослях.

— Почему ты не стрелял? — спросил я.

— Что-то задумался, залюбовался, — Дмитрий вытряхнул на ладонь размятую папиросу. — Ничего, встретим другого...

Евгений НАУМОВ, АПН.

Антон БЯЛЕВИЧ

Ціха сцелецца, сцелецца
Ліст на ліст у гаях,
Залатая мяцеліца
Шаляецціць на дубах.

Замяла рыжаватыя
Верасы, папавы,
З песняў сумнаватаю
Нада мной журавы.

Павуцінкаў у просіні
Праляталі, плылі,
Ах, даспелае восені
Ім шкада на зямлі.

Восень пахне атаваю,
Прэсным лісцем бяроз,
Восень з добраю славаю
Заручыла свой лёс.

Расцягнула гармонікі —
Іскры ў яркіх мяхах,
Аж на вільчыках конікі
Б'юць у гонтавы дах;

Карагоду вясельнаму
Круг шырокі дае,
Завяршае арцельныя
Восень справы свае,

Абыходзіць аселіцы,
Сотні вуліц, двароў,
Залатую мяцеліцу
Асыпае з дубоў.

ёрам Моха, з шэфам СД у Баранавічах, з орскіамендантам у Гарадзішчы лейтэнантам Людвігам. Яны ўсе далі мне афіцэрскае «слова гонару», што не будуць хітрасцю абязбройваць нашу групу. Яны нават аддалі зброю нашым арыштаваным калегам, дазволілі нам правесці мабілізацыю, далі нават прадуктаў.

Прайшло тры тыдні і падчас сну яны з пераважаючымі ў дзесяць раз сіламі акружылі нас, каб жыўцом злавіць. Але мы былі папярэджаны...

Палажкі!
Даволі ўжо гэтая труслівага чакання «са зброяй ля нагі»! Даволі чакаць сваю чаргу на месца ў Калдычэве ці на іншых могілках! Навышоў час, каб паказаць з усёй сілай сваю нянавісць да гітлераўцаў» (Фонд Брэсцкага краязнаўчага музея).

Тактыка бяздзейнасці была згубнаю для польскіх узброеных груп, якімі кіравалі рэакцыйна настроеныя афіцэры і палітычныя дзеячы. Асабліва цяжкім быў лёс такіх польскіх узброеных арганізацый у заходніх абласцях Беларусі. Тут яны не маглі бяздзейнічаць, бо вакол іх было беларускае насельніцтва, вернае Савецкай уладзе, а лясны былі заняты беларускімі савецкімі партызанамі. Блукваючы паміж акупантамі і партызанамі, яны нярэдка плямілі рукі братняй крывёй і ганьбілі добрае імя свайго народа. Такага лёсу пан Таўпека хацеў і для беларускіх партызан.

Польскай рэакцыі не давалася паўтарыць маневр маршалка Пільсудскага, які, прастануўшы са «зброяй ля нагі» першую сусветную вайну, дачакаўся свайго часу і стварыў буржуазную Польшчу. Гісторыя не любіць паўтарэнняў.

У адносінах да Беларусі і паўтараць не было чаго. Беларусь і нарадзілася як дзяржава сацыялістычная, савецкая, і народ наш уз'яднаўся ў верасні 1939 года ў адзіную сацыялістычную Савецкую

дзяржаву. Буржуазнай дзяржаўнасці ў нас не было. Панам таўпекам і хмарам прысніліся эпалеты Пільсудскага — маршала анахронізму, як яго называла ўжо ў 20-я гады заходняя прэса.

Да якой ступені грамадзянскага маразму трэба дайсці, каб у крытычную для народа часіну займацца палітычным махлярствам? Польскія камуністы ў пачатку гітлераўскай агрэсіі заявілі на ўвесь голас, што адкладваюць рахункі сваіх крыўд на мірны час, а цяпер устаюць біць ворага, які пагражае нацыянальнай згубай. У часе акупацыі Заходняй Беларусі ўсе сумленныя людзі сталі гуртавацца, пагроза знішчэння аб'яднала лёсы, зняла як другарадную рэч разыходжанні і адценні ў поглядзе; барацьба супраць фашызму радзіла ўсіх сумленных паліякаў з беларусамі. Ды хіба здольны ўразумець гэту высакародную праўду таўпекі? Для іх няма нічога святога. Іх мэта — рвацца да ўлады любымі спосабамі, любою цаной.

Не ўдалося гэтай хейры змоўшчыкаў уцягнуць у сваю афэру партызан. Рэзультат настая: народныя месціцы турнула пана Таўпеку і яго хаўруснікаў з лесу. Пагналі рашуча, але не расправіліся да канца, бо за разлажэнне войска ў нас на Беларусі, з часоў Літоўскага стагута каралі «горлам». Танна заплаціў «удзельнік» за сваю падрыўную запленную работу, і гэта прыдае яму рызыкі куражыцца за мяжой, набіваючы сабе цану.

«Ай-яй-яй, — лемантуе нядошлы «атаман», — нас подступам перабілі і разганялі дэсантнікі НКВД».

Як кажуць, хто парася ўкраў, у таго і ў вушах пішчыцы. Увесь партызанскі лес ператварыўся ў вачах і вушах апуджанага шкодніка ў сядзібу агентаў НКВД. Дзе ж прызначаць тхару, што яго выгнаў з лесу страх перад партызанамі ды яшчэ беларусамі. Ён лемантуе, што гэты аген-

ты НКВД гналіся за ім ды разганялі «народную беларускую партызанку» за яе вернасць традыцыям Грамады.

Мажліва, на Захадзе каго-небудзь з суайчынікаў і падмане падобная дэмагогія, але тут, у заходніх раёнах Беларусі, не надта. Кожны дапытлівы чалавек даведаецца ў жывых грамадоўцаў, што Грамада, як легальная рэвалюцыйна-дэмакратычная арганізацыя, была цесна звязана з КПЗБ. Браніслаў Тарашкевіч, перш чым пачаць яе гуртаванне, сам стаў членам Кампартыі, заручыўся падтрымкаю і дапамогай КПЗБ. Гэта і толькі гэты падтрымка забяспечыла Грамадзе фантастычны рост у 1925—26 гадах і поспехі на палітычнай арэне. Паміж грамадоўцамі і камуністамі ў прынцыпе не магло быць істотных разыходжанняў. Грамада змагалася за далучэнне Заходняй Беларусі да БССР.

Канешне, да кожнага рэвалюцыйнага руху ў перыяды ўздыму прымазваюцца прайдошлівыя палітыканы, прагныя да славы і ўлады, але не здольныя да ахвяр і пакут у імя ідэі справядлівасці і свабоды. Аціраліся такія тыпы і ля Грамады. Але хіба яны грамадоўцы? Таўпека гаворыць — так. Менавіта прыблуды вабяць яго вока. І ў Грамадзе, і ў КПЗБ ён вышуквае міліяны сэрцу постаці. Паткнуліся ў КПЗБ у 1923 годзе эсэры і паспрабавалі пасварыць КПЗБ з Польскай кампартыяй, утварылі змову і раскол — «сэцэсію». Камуністы асудзілі нацыянальны сепаратызм, і большасць «сэцэсіянераў» зрабіла слухныя вывады з крытыкі — вярнулася на партыйныя пазіцыі. Асобныя ўпарціліся, іх выкінулі з КПЗБ. Помсцачы партыі, верховод «сэцэсіянераў» Гурын-Маразоўскі пачаў выдаваць польскай паліцыі партыйныя таямніцы і панёс за здраду справядлівую кару. Для Таўпекі гэтыя раскольнікі і здраднікі — сапраўдныя камуністы, а ўсе астатнія не сапраўдныя.

Сапраўдныя камуністы і сапраўдныя грамадоўцы тыя, хто сумленна выконваў свой статут і ажыццяўляў праграму Кампартыі і Грамады.

Не магло павяціцца прынцыповых разыходжанняў і канфліктаў у сапраўдных грамадоўцаў з Савецкай уладай у 1939 годзе, не было ў іх нянавісці да савецкіх парадкаў, якая аж душыць пана Таўпеку. Не грамадоўцамі былі яго аднадумцамі. Яго хаўруснікамі былі і засталіся адшчапенцы тыпу Акінчыца, Казлоўскага, Астроўскага, Аляхновіча, якія за разгон Грамады сталі вінаваціць не ўрад буржуазнай Польшчы, а Браніслава Тарашкевіча і камуністаў. «Гэта яны, — галёкала рэнегацкая зграя, — уключылі ў праграму Грамады радыкальныя паправаванні і наклікалі на вызваленне рух рэспрэсіі». Пераймаючы старых майстроў дэмагогіі і аблуды, пан Таўпека вінаваціць беларускіх савецкіх партызан за злачыны гитлераўскіх акупантаў на Беларусі. Партызаны змагаліся, падрывалі цяжкія, білі акупантаў, дык яны, маўляў, наклікалі рэспрэсіі, карныя акцыі на насельніцтва. За злачыны фашыстаў у Таўпекі адказваюць антыфашысты. Пачварная логіка! Але апатэнтаваная ў даваенных штаб-кватэрах беларускіх буржуазных нацыяналістаў.

Не выпадкова так слёзна аплаквае «грамадовец» Таўпека цёмныя душы мінскага бургамістра Іваноўскага ды Аляхновіча, пакараных за здраду нацыянальных інтарэсаў беларускага народа і крывавае супрацоўніцтва з гітлераўскімі акупантамі. Чорных душ Акінчыца і Казлоўскага нават Таўпека не рашыўся назваць, памянуў у думках, схававшы іх за словамі «і іншыя».

[Працяг будзе].

Выступление министра

МИНИСТР ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ СССР А. ГРОМЫКО 26 СЕНТЯБРЯ ВЫСТУПИЛ В НЬЮ-ЙОРКЕ НА ПЛЕНАРНОМ ЗАСЕДАНИИ XXVII СЕССИИ ГЕНЕРАЛЬНОЙ АССАМБЛЕИ ООН. ПЕЧАТАЕМ ЭТО ВЫСТУПЛЕНИЕ С СОКРАЩЕНИЯМИ.

Уважаемый товарищ председатель, уважаемые делегаты, есть своя логика и закономерность в том, что сессии Генеральной Ассамблеи ООН начинаются с общей политической дискуссии. Представители государств — членов Организации Объединенных Наций дают оценку главным международным событиям, рассматривают сквозь призму целей и принципов, провозглашенных в Уставе ООН, результаты ее деятельности за прошедшее время, ставят определенные задачи на дальнейшее.

Уже в прошлом году на сессии Генеральной Ассамблеи отмечались новые тенденции в отношениях между государствами, идущие навстречу стремлениям народов обеспечить прочный мир на земле. Сейчас есть основание сказать, что эти тенденции крепнут, хотя силы, противодействующие разрядке напряженности в мире, не прекратили своей деятельности.

В складывающейся обстановке ООН должна приложить новые усилия к тому, чтобы способствовать решению острых международных проблем. Советский Союз как участник ООН, как постоянный член Совета Безопасности будет и впредь бороться за мир и за превращение ООН в еще более эффективный инструмент мира.

Советское государство скоро будет праздновать свое 50-летие как Союз Советских Социалистических Республик. В ленинской формуле государственного единства народов Советского Союза заложен мощный потенциал миролюбия.

Для Советского Союза политика мира — это адекватное отображение в сфере внешних сношений его внутренней социальной природы. Наша страна в решениях XXIV съезда КПСС выдвинула Программу мира и международного сотрудничества, выражающую, как это признается повсюду, не какие-либо узкие интересы одного государства или группы государств, а чаяния всех народов, всего человечества.

«Наш принципальный курс, — указывал Генеральный секретарь ЦК КПСС Л. Брежнев, — активная защита мира, свободы и безопасности народов. Его мы проводим вместе с нашими друзьями и союзниками, координируя наши шаги на международной арене».

Если нарушается агрессия, Советский Союз всегда находится на стороне жертвы агрессии. Если нашим союзникам и друзьям грозит беда, мы всегда приходим им на помощь. И когда мы подписываем договоры, то выполняем их и соблюдаем свои обязательства.

В положительных изменениях, происходящих в международной обстановке, воплощаются те цели, за которые Советский Союз, все страны социалистического содружества неустанно ведут борьбу на протяжении многих лет. Вместе с нашими союзниками и друзьями мы будем продолжать и дальше борьбу за мир, свободу и прогресс народов.

В интересах мира мы готовы сотрудничать и сотрудничаем со всеми государствами, которые также готовы к этому.

В прошлом послевоенные периоды всегда оказывались лишь передышками между войнами. В современных условиях существуют реаль-

ные возможности для принципиально иного развития, для перехода к системе устойчивого мира, ради обеспечения которого и была создана Организация Объединенных Наций.

Получают всеобщее признание и международно-правовое закрепление территориальные реальности, сложившиеся в Европе, на континенте, где звали свое начало обе мировые войны. Вступление в силу известных договоров СССР и Польской Народной Республики с Федеративной Республикой Германии утверждает нерушимость европейских границ, в том числе границы между ГДР и ФРГ и западной границы Польши. Заключение соглашения по Западному Берлину устраняет застарелый источник трений между государствами в самом центре Европы.

Расчистка европейской почвы от наследия войны должна быть завершена путем нормализации отношений между Германской Демократической Республикой и Федеративной Республикой Германии в соответствии с требованиями соблюдения суверенитета и независимости обоих этих государств, урегулирования отношений между Чехословакией и ФРГ на основе признания мюнхенского соглашения недействительным с самого начала.

Предстоит переговоры о заключении мирного договора между СССР и Японией, который должен сыграть свою роль в поведении черты под второй мировой войной в Азии, в обеспечении долговременной основы мира и сотрудничества также и на этом континенте. С нашей стороны будут приложены усилия для успеха этих переговоров.

На смену «холодной войне» в целом приходит признание той истины, что в ядерный век нет иной основы для отношений между государствами с различным общественным строем, кроме мирного сосуществования. Это все чаще облекается в обязывающую международно-правовую формулу.

Множества предпосылки для разностороннего и равноправного сотрудничества государств, в том числе в политической области.

Высокий уровень такого сотрудничества, достигнутого в отношениях между СССР и Францией, особенно заметно выражает эти новые тенденции. Советско-французские отношения все больше укрепляются, и мы по этому поводу выражаем удовлетворение. Указанные тенденции все сильнее проявляются в отношениях Советского Союза также с рядом других государств.

В результате советско-американских переговоров на высшем уровне в Москве в мае с. г. начался процесс перестройки отношений между Советским Союзом и Соединенными Штатами Америки.

Отношения с США — крупной державой иной социальной системы — наша страна придает большое значение. Мы будем делать со своей стороны все, что от нас зависит, для развития этих отношений и считаем, что это отвечает интересам советского и американского народов, интересам сохранения и упрочения международного мира. Расширение сотрудничества между двумя странами уже начинает становиться реальностью, хотя остаются и будут оставаться принципиальные политические и идеологические раз-

ногласия между СССР и США, как государствами, принадлежащими к различным социальным системам.

Разумеется, мы исходим из того, что никакое улучшение в советско-американских отношениях не должно достигаться за счет других государств. Это — важный принцип нашей политики в отношениях с любыми государствами. По нашему убеждению, все государства должны руководствоваться этим принципом в своих взаимных отношениях.

Мы находимся накануне общеевропейского совещания по вопросам безопасности и сотрудничества, подготовка к нему должна в ближайшее время перейти в практическую фазу. Важное значение этой намечаемой встречи государств в том, чтобы сделать Европу по-настоящему мирной, преобразовать отношения между государствами на европейском континенте на началах взаимопонимания и доверия, а мы стоим за такую политику, за такой курс действий в европейских делах.

Европейские социалистические страны уже выдвинули в известной пражской декларации свои предложения о том, как, по их мнению, следовало бы строить систему безопасности в Европе. Выказали свои соображения на этот счет и многие другие государства. Это большая, исключающая важности задача, и общеевропейское совещание призвано внести важный вклад в ее решение.

Мы убеждены в том, что если все заинтересованные государства и правительства проявят должную ответственность, проявят готовность на деле к поискам решений, отвечающих общим интересам, то совещание войдет в историю нашего времени как крупный успех дела мира.

Что касается Азии, то и здесь идея обеспечения безопасности, в равной мере отвечающей интересам всех азиатских государств, все начинает пробивать себе дорогу. Советский Союз относит вопрос о безопасности в Азии также к числу важных задач.

Среди вопросов, ожидающих своего решения в международных рамках, есть такие, которые затрагивают интересы практически всех государств. Если вдуматься в сущность любой из проблем, ведущих к международным осложнениям, если сосредоточить внимание на том, что непосредственно порождает опасность и развязывание военных конфликтов, то нельзя не прийти к выводу, что это — применение силы одними государствами против других в целях территориальных аннексий, в целях подчинения народов и установления над ними своего господства, другими словами — в захватнических целях.

Вот почему необходимость исключить применение силы из межгосударственных отношений была осознана передовыми политическими деятелями едва ли не столь же давно, сколь существовало само государство. Но одного понимания этого, конечно, не может быть достаточно. Нужны практические усилия государств. Это тем более необходимо теперь, когда появление в арсеналах государств ядерного оружия и его накопление радикально изменили представление о последствиях, которые могут иметь для народов военные конфликты.

Можно по-разному оценивать вероятность перерастания того или иного кризиса или конфликта в ядерное столкновение. Но пока существует ядерное оружие,

существует и эта возможность. Ни одно государство, ни одно правительство не может этого игнорировать. Наша страна исходит из того, что устранить или, по крайней мере, решительно ослабить опасность того, что какой-либо конфликт между государствами вызовет ядерную катастрофу, — можно. Это можно сделать в том случае, если возвести на уровень международного закона отказ от применения силы в международных отношениях и одновременно, я подчеркиваю, — одновременно запретить применение ядерного оружия.

Советское правительство убеждено, что серьезное рассмотрение этих вопросов нельзя больше откладывать.

Исходя из этих соображений и сознавая свою ответственность, как постоянного члена Совета Безопасности, Советский Союз внес на рассмотрение XXVII сессии Генеральной Ассамблеи ООН вопрос «О неприменении силы и запрещения навечно применения ядерного оружия».

Суть нашего предложения заключается в том, что оно предусматривает отказ государств от любого применения силы для решения международных споров, включая использование как ядерного оружия, так и тех видов вооружений, которые принято называть обычными. Этому отказу придается такой характер, чтобы никто не мог уклониться от строгого его соблюдения.

Необходимость решать вопрос о неприменении силы вообще и вопрос о запрещении применения ядерного оружия в организационном единстве определяется реальным положением дел в мире.

Ядерное оружие с самого начала его появления неизменно рассматривалось как наиболее опасное оружие массового уничтожения. Это верно и сейчас, тем более, что мощь этого оружия растет.

Было бы неправильно упускать из виду другую сторону вопроса: с развитием обычных видов вооружений опасность их применения в военных конфликтах также увеличилась во много раз по сравнению со временем второй мировой войны. За последнюю четверть века ядерное оружие не применялось в военных конфликтах: но кому не известно, сколько трагедий принесло применение обычного оружия, сколь велики жертвы в результате его применения.

Все это говорит в пользу запрещения применения силы в нарушение Устава ООН в организационной связи с запрещением применения прежде всего ядерного оружия, что имеет особое значение.

О разумности и целесообразности такого решения свидетельствует и опыт, который уже накопила Организация Объединенных Наций при рассмотрении проблем безопасности и разоружения. У всех свежи в памяти неоднократные попытки ООН найти решение обеих этих проблем. Они предпринимались то с одного конца, то с другого, с рассмотрением то вопроса о неприменении силы, то вопроса о запрещении применения ядерного оружия.

Предложение Советского Союза рассчитано на принятие наиболее реалистичного и максимального эффективного в современных условиях решения. Именно такое решение отвечает интересам всех государств, независимо от их социальных систем, от их территорий и численности на-

селения, от того, обладают ли они ядерным оружием или не обладают.

Разумеется, обязательство стран об отказе от применения силы, включая ядерное оружие, ни в коей мере не может затронуть их права на индивидуальную и коллективную самооборону, закрепленного в статье 51 Устава ООН. Наоборот, указанное обязательство будет подкреплять право на оборону против агрессии, на борьбу за ликвидацию последствий агрессии в тех случаях, когда она уже совершена и агрессор пытается воспользоваться ее плодами.

Никто не может поставить под сомнение неотъемлемое право государств и народов, подвергшихся агрессии, давать ей отпор с применением всех средств до тех пор, пока агрессор, продолжая насилие, посягает на их свободу и суверенитет, пока он пытается удержать захваченные силой территории. Достаточно тех примеров, которые у всех перед глазами: Индокитай и Ближний Восток. У кого повернется язык, чтобы опровергнуть неоспоримые: против народов Индокита, как и против арабских государств, применена и продолжает применяться грубая сила, и они вправе использовать все необходимые средства для отпора агрессору.

Отказ от применения силы в межгосударственных отношениях ни в чем не ограничивает права народов колониальных стран на борьбу за свою свободу и независимость с использованием любых средств, которые могут потребоваться в этой борьбе. Такое право признано за ними Организацией Объединенных Наций.

От принятия решения о неприменении силы и запрещения навечно применения ядерного оружия выиграют, таким образом, все. Но это требует того, чтобы в его выработке и принятии участвовали тоже все государства, и прежде всего державы, располагающие ядерным оружием.

Советское правительство всесторонне обдумало вопрос о том, в какой форме было бы наиболее целесообразно принять решение ООН об отказе от применения силы в международных отношениях и запрещении навечно применения ядерного оружия. Мы предлагаем, чтобы в итоге рассмотрения этого вопроса было принято ясное решение, в котором в интересах максимальной его эффективности связывались бы воедино соответствующие акции двух главных органов ООН — Генеральной Ассамблеи и Совета Безопасности. Советская делегация от имени Советского Союза вносит на рассмотрение Генеральной Ассамблеи следующий проект резолюции:

«Генеральная Ассамблея

отмечая, что отказ от применения силы или угрозы ее применения, провозглашенный в Уставе ООН и в целом ряде других международных актов, находит все более широкое международное признание,

учитывая, вместе с тем, что все еще имеет место применение силы в нарушение Устава ООН и продолжает сохраняться угроза применения ядерного оружия, руководствуясь стремлением всех народов исключить войну из жизни человечества общими и предотвратить ядерную катастрофу,

исходя из того, что отказ от применения силы и запрет на применение ядерного оружия должны стать основой международной жизни,

Иностранных дел СССР А. ГРОМЫКО

торжественно заявляет от имени государств — членов организации, в соответствии с Уставом ООН, об их отказе от применения силы или угрозы ее применения в международных отношениях и о запрещении навечно применения ядерного оружия, рекомендует Совету Безопасности принять как можно скорее соответствующее решение, которым настоящему заявлению Генеральной Ассамблеи будет придана обязательная сила согласно статье 25 Устава ООН».

Предлагаемый проект говорит за себя. В нем предусматривается крупный шаг со стороны Генеральной Ассамблеи — решение от имени государств — членов ООН об их отказе от применения силы или угрозы ее применения в международных отношениях и о запрещении навечно применения ядерного оружия. В нем содержится призыв к Совету Безопасности принять действия, которые придадут этому заявлению обязательный для всех государств характер. Для этой цели следовало бы созвать, в соответствии с известными положениями Устава ООН, заседание Совета Безопасности на уровне членов правительств или других особо назначенных представителей.

Советская делегация уполномочена сообщить, что Советский Союз будет готов принять участие в созыве и работе такого заседания Совета Безопасности.

Мы призываем все государства, представленные на Генеральной Ассамблее, внимательно изучить внесенный нами проект и единодушно принять на его основе постановление, в котором будет выражена твердая воля этой всемирной организации положить конец любому применению силы в отношениях между государствами вопреки Уставу ООН, устранить угрозу ядерной войны.

Тем самым Организация Объединенных Наций окажет сильную поддержку делу дальнейшей разрядки международной напряженности, укрепления мира и росту взаимопонимания в отношениях между государствами.

Задача построения прочного мира требует принятия эффективных мер по предупреждению и предотвращению военных конфликтов в будущем. Но не менее важно положить конец тем конфликтам, которые отравляют международную атмосферу сейчас.

Позиция Советского Союза по вопросу о войне против вьетнамского народа известна всем. Возмущение и осуждение вызывают продолжение и расширение американской интервенции во Вьетнаме и других странах Индокитая. Никогда, пожалуй, еще не делалось столько деклараций с обещаниями уйти из Вьетнама, прекратить войну, сколько делается в последнее время. И никогда еще не был столь разлит контраст между словами и делами. Сколько бы ни манипулировали сообщениями о сокращении численности американской пехоты во Вьетнаме, призванными успокоить общественность, за этим в действительности стоит невиданное фактически расширение военных действий, их жестокости и бесчеловечности.

Можно только удивляться тому, что до сих пор не сделан единственно правильный вывод — вьетнамский народ победит невозможно. Его стойкость не сломить ни усилением бомбардировок, ни блокадой портов, ни нанесением ущерба гидротехническим сооружениям.

Выход может быть найден, но только на путях серьез-

ных переговоров, конструктивную основу для которых дают известные предложения, содержащиеся в заявлениях Временного революционного правительства Республики Южный Вьетнам от 11 сентября с. г. и правительства Демократической Республики Вьетнам от 14 сентября с. г.

Суть этих предложений ясна и проста. США должны уважать право вьетнамского народа на подлинную независимость и право народа Южного Вьетнама на самоопределение, прекратить агрессивную войну во Вьетнаме, положить конец бомбардировкам, минированию, блокаде, всем военным действиям во Вьетнаме, отказаться от осуществления политики «вьетнамизации» войны, немедленно и полностью вывести американские войска из Южного Вьетнама, прекратить свое военное участие и поддержку марionетного сайгонского режима. При решении внутренней проблемы Южного Вьетнама необходимо исходить из реального положения: там существуют две власти, две армии и другие политические силы. Основой решения проблемы является равноправие сторон, отказ от аннексии. С этой целью в Южном Вьетнаме необходимо создать Временное правительство национального согласия на трехсторонней основе, которое будет заниматься всеми делами в переходный период и организует всеобщие выборы на подлинно свободных и демократических началах.

Если США хотят, чтобы переговоры в Париже привели к восстановлению мира, они должны положительно ответить на заявление Временного революционного правительства Республики Южный Вьетнам от 11 сентября с. г. Если же они преследуют иную цель, то переговоры в Париже не могут не зайти в тупик, война будет продолжаться и вся ответственность за это ляжет на США.

Что касается Советского Союза, то наша страна полностью поддерживает предложения Временного революционного правительства Республики Южный Вьетнам.

Необходимо найти решение проблем Ближнего Востока. Последние события, связанные с новыми преступными агрессивными актами Израиля против арабских стран, в том числе против Ливана, показывают, насколько серьезна здесь опасность, как далеко заходят израильские лидеры в своей безрассудной политике.

Ответственность, которая лежит на агрессорах, разделяют с ними все, кто им покровительствует, чья поддержка дает возможность Израилю бросать вызов Объединенным Нациям, их решениям о ликвидации последствий агрессии и об установлении мира на Ближнем Востоке. Руководителям Израиля должно быть известно, что авантюризм в политике может принести лишь кажущиеся успехи и что в конечном счете он неизбежно повлечет за собой расплату.

Попытки присвоения арабских земель, новые и новые агрессивные военные акции не могут быть терпимы. Организация Объединенных Наций обладает необходимым правом и возможностями, чтобы поставить на место агрессора.

Только долговременное и справедливое урегулирование на Ближнем Востоке в соответствии с известными решениями ООН может обеспечить всем, мы вновь заявляем — всем государствам этого района — мир и безопасность. Израильские войска должны

быть выведены со всех оккупированных в 1967 г. арабских территорий.

Для Советского Союза поддержка законных требований арабских стран, решений Организации Объединенных Наций о политическом урегулировании ближневосточного конфликта, миссии посла Ярринга — это принципиальная политика, мы ей следуем и будем неизменно следовать впредь.

Мы поддерживаем также справедливую борьбу арабского народа Палестины за восстановление его неотъемлемых прав, признанных Организацией Объединенных Наций. В то же время нельзя, конечно, одобрить террористические действия некоторых элементов среди участников палестинского движения, приведшие, в частности, к недавним трагическим событиям в Мюнхене. Их преступные акции наносят удар и по национальным интересам и чаяниям палестинцев, эти акции используются израильскими преступниками для прикрытия своей разбойничьей политики против арабских народов.

Советский Союз выступает с принципиальных позиций против актов терроризма, нарушающих дипломатическую деятельность государств и их представителей, транспортных связи между ними, нормальный ход международных контактов и встреч, против актов насилия, которые не служат никакой положительной цели и влекут гибель людей.

Мир не будет по-настоящему прочным, пока не будет прекращена гонка вооружений, которая является одним из главных источников недоверия между государствами, роста военной опасности. Борьба за разоружение ведется давно. Советский Союз, страны социалистического содружества видят в борьбе за разоружение одно из самых главных направлений своей внешнеполитической активности. И эта политика будет продолжаться. Кое-что из того, что еще десять — пятнадцать лет назад казалось почти недостижимым, получает отражение в действующих договорах и соглашениях. Среди них есть такие, которые в известной мере сдерживают гонку ядерных вооружений, ослабляют угрозу ядерной войны: Договор о нераспространении ядерного оружия, Договор о прекращении его испытаний в трех средах и др. Заключение теперь и первое в истории соглашение о ликвидации категории вооружений, относящейся к средствам массового уничтожения, — бактериологического и токсинного оружия.

К сумме обязательств в области ограничения гонки вооружений и разоружения, уже взятых на себя большинством государств, прибавилось недавно еще одно — затрагивающее те виды вооружений, которые обладают наибольшей разрушительной силой. Это советско-американская договоренность по стратегическим вооружениям. Сводя к минимуму разветвленную систему противоракетной обороны, она устраняет один из основных побудительных мотивов для развязывания состязания между наступательным и оборонительным ракетным оружием.

Заключение советско-американских соглашений об ограничении стратегических вооружений — это важный шаг, способствующий ослаблению угрозы ядерной войны, сдерживанию гонки вооружений и открывающий перспективы продвижения к всеобщему разоружению. Обе стороны договорились продолжать переговоры на предмет поиска новых соглашений в этом

направлении. Советский Союз выступает за быстрее решение вопроса о прекращении производства и уничтожении химического оружия, о чем идут переговоры в Комитете по разоружению в Женеве, за прекращение всюду и всеми испытаний ядерного оружия, включая подземные, за ликвидацию иностранных военных баз на чужих территориях, за создание безъядерных зон в различных районах мира.

Государствами накоплен большой опыт переговоров по разоружению. Применялись и применяются различные методы, и некоторые из них себя полностью оправдали, их следует использовать. Вместе с тем трудно признать правильным, что со времени наступления ядерного века ни разу еще государства не собирались все вместе для рассмотрения проблемы разоружения, которая касается всех государств, социалистических и капиталистических, больших и малых, развитых и развивающихся, ядерных и неядерных. Поэтому можно только приветствовать, что идея созыва Всемирной конференции по разоружению стала одной из самых популярных среди государств мира, среди мировой общественности.

Генеральной Ассамблее предстоит рассмотреть в конкретном плане вопрос о созыве всемирной конференции. Наши соображения на этот счет известны. Мы считаем, что эта конференция должна стать форумом, на котором все без исключения страны на равноправной основе могли бы изложить и сопоставить свои соображения по вопросам разоружения во всем их объеме и прийти к соглашению о практических шагах, направленных на обуздание гонки вооружений, на разоружение.

Советское правительство считает, что возможности, складывающиеся для созыва Всемирной конференции по разоружению, следует использовать в полной мере. Со своей стороны мы и дальше будем делать все от нас зависящее для ее проведения и успеха.

На повестке дня Генеральной Ассамблеи снова стоит вопрос об укреплении международной безопасности. Эта проблема актуальна и будет сохранять свою актуальность, пока действуют силы, заинтересованные не в претворении в жизнь принципов Устава ООН, а в обострении международной напряженности, подавлении освободительной борьбы народов.

Громадные успехи одержаны народами в борьбе за ликвидацию колониального угнетения. Но решение этой задачи еще не закончено, миллионы людей все еще живут в условиях колониального и расистского ига.

Советский Союз, впервые в мировой истории искоренивший национальный гнет, обеспечивший подлинный расцвет десятков наций и народностей, непримирим ко всем проявлениям расизма, апартеида, колониализма и неоколониализма. Наша страна выступает против любых попыток оказывать давление, прямое или косвенное, на государства, которые добились в тяжелой борьбе права на независимое развитие, строят сейчас свою национальную экономику, осуществляют прогрессивные социально-экономические преобразования, защищают свои права на владение принадлежащими им природными ресурсами. Долг ООН — всемерно помогать этим государствам в укреплении их суверенитета и независимости.

В международной политике необходимо постоянно

учитывать многообразные вопросы, выдвигаемые научно-техническим прогрессом, те требования, которые он в возрастающем объеме предъявляет к международному сотрудничеству. Это относится к области экономических и научно-технических связей, которые наполняются все более богатым содержанием. Это прямо касается новых областей деятельности государств, в частности области космоса.

Из этих соображений исходил Советский Союз, выдвигая предложения о принципах деятельности государств в космосе, о заключении договора о Луне и ряд других. На текущей сессии Генеральной Ассамблеи мы предлагаем рассмотреть вопрос «О разработке Международной конвенции о принципах использования государствами искусственных спутников Земли для непосредственного телевизионного вещания». Цель постановления этого вопроса заключается в том, чтобы с самого начала использование нового вида космической техники неразрывно связать с благородными целями укрепления мира и дружбы между народами.

Необходимо, чтобы ООН быстрее приобрела подлинно всемирный характер. Ее универсальность способна придать ООН новую силу, позволит ей рассматривать мировые проблемы с большей результативностью.

Мы считаем необходимым скорейший прием в ООН Германской Демократической Республики, которая имеет на это все права, как, разумеется, и Федеративная Республика Германии. Это будет отвечать интересам дальнейшего развития сотрудничества между государствами.

Никто не должен ставить под сомнение законное право на членство в ООН Народной Республики Бангладеш, недавно завоевавшей свою национальную независимость. Это государство имеет законное право стать членом ООН.

Организации Объединенных Наций вообще надо быстрее избавиться от груза прошлого, который все еще чувствуется в ее деятельности и притом в разных областях. Одна из них — вопросы, относящиеся к Корее. В этом году перед Генеральной Ассамблеей открылись новые возможности для конструктивного подхода к обсуждению и решению этих вопросов. Их давало предложение, выдвинутое неприсоединившимися и социалистическими государствами, о создании условий, способствующих скорейшему независимому и мирному воссоединению Кореи. Но те, кто в свое время создал очаг напряженности в районе Кореи, а теперь стремится его сохранить, помешали Генеральной Ассамблее рассмотреть это предложение на текущей сессии.

Что касается Советского Союза, то наша позиция по корейскому вопросу неоднократно излагалась. Мы выступаем за вывод иностранных войск из Южной Кореи, поддерживаем меры и усилия правительства Корейской Народно-Демократической Республики, направленные на самостоятельное мирное объединение страны.

XXVII сессия Генеральной Ассамблеи ООН — обычная, регулярная сессия. Но она может стать заметной вехой в формировании новой системы мирных отношений между государствами. Для этого в фокусе ее внимания должны находиться главные и наиболее острые политические проблемы, которые выдвигаются на первый план самой жизнью, всем ходом мирового развития.

ВЕРНЫ СПАДАРОЖНІК ЖЫЦЦЯ

БЕЛАРУСКІ СУВЕНІР

Ішоў урачысты вечар, прысвечаны 15-годдзю народнага аркестра рускіх народных інструментаў Мінскага палаца культуры прафсаюзаў. Як заўсёды на юбілейных урачыстасцях, шчодро сыталіся словы віншаванняў. У ліку шасці ветэранаў, якім прысвойвалася званне народнага артыста народнага калектыву, было названа і імя дэмысткі Валянціны Малішэўскай.

З залы на сцэну, сарамліва ўсміхаючыся, паднялася высокая, светлавалосая жанчына. На выгляд ёй не больш за трыццаць. І міжвольна падумалася: «Якой жа юнай прыйшла яна ў калектыву! Зусім яшчэ дзяўчынкай...» І вельмі захацелася пазнаёміцца з ёй бліжэй.

Не часта ў нашы дні сярод вялікага захаплення эстраднай музыкой, джазам, электрычнымі інструментамі сутрэнеш маладога чалавека, які аддае кожную свабодную мінуту ігры на такім не вельмі модным інструменце, як домра, зберагае вернасць яму на працягу семнаццаці гадоў. Так, усяго трынаццаць год было Валі, калі яна ўпершыню ўзяла ў рукі гэты інструмент. Не думала талы дзяўчынка-шасцікласніца, што павучаючы і крыху сумная домра стане лепшай яе сяброўкай, верным спадарожнікам жыцця.

У дзяцінстве Валі падабаліся танцы. Таму ў шостым класе яе накіравалі ў танцавальны гурток Мінскага палаца піянераў і школьнікаў. Заміраючы ад шчасця, нясмела ўваходзіла дзяўчынка ў цудоўны палац, дзе кожны, хто сустракаўся ёй на шляху, займаўся сваёй любімай справай: клеіў, шыў, спяваў, стругаў, маляваў, танцаваў. Вось і дзверы з таблічкай «Танцавальны». Засталося толькі пастукацца і ўвайсці. Але... Дзесьці побач гучала музыка, і Валя заглянула ў пакой, з прыадчыненых дзвярэй якога даносіліся гукі.

Так у аркестры рускіх народных інструментаў Мінскага палаца піянераў з'явілася новая ўдзельніца — Валя Малішэўская. У калектыве былі патрэбны дэмысткі, і кіраўнік аркестра ўручыў ёй не-

вялікі меладычны інструмент. Пачаліся рэпетыцыі: драмцвелі пальцы ад стомленасці, нылі рукі ад шматгадзінных заняткаў. Але настаў, нарэшце, той дзень, калі Валя лёгка і свабодна сыграла «Чардаш» Монці, надзвычай вртуозную п'есу.

Свет музыкі ўсё шырэй раскрываўся перад ёй. На рэпетыцыях кіраўнік аркестра не толькі развучваў з дзецьмі новыя творы, але і шмат расказваў пра кампазітараў-класікаў, вучыў слухаць і разумець вялікія творы, раскрываў перад маленькімі музыкантамі ўсю прыгажосць і непаўторнасць народных напеваў. А выступленні з канцэртамі!

Назаўсёды ўрэзаўся ў яе памяць канцэрт, які яны давалі для тых, хто адраджаў разбураны вайной Мінск. Вакол сцэны, зробленай проста на вуліцы, стаяла мноства людзей з кіркамі, рыдлёўкамі, граблямі, у шэрай ад пылу вопратцы. Стомленыя твары святліліся ўсмешкамі, слухачы словамі і воплескамі падбадзёрвалі юных артыстаў.

Часта бывалі ўдзельнікі аркестра разам з ансамблем песні і танца Палаца піянераў на прадпрыемствах сталіцы Беларусі, многа ездзілі па раёну і вобласці. Сярод лепшых дэмыстак калектыву называлі цяпер і Валю. Выдатна гучалі ў яе выкананні мазурка Веняўскага, п'есы Андрэева, паланез Агінскага, беларускія народныя песні.

«Я ўжо не ўяўляла сабе жыцця без рэгулярных рэпетыцый, без перадканцэртнай мітусні і хваляванняў, — расказвае Валянціна Паўлаўна. — Але набліжаўся час разставання з палацам. Скончан дзесяты клас. Мы, з гэтага часу самастойныя, дарослыя людзі, перадалі свае інструменты, як эстафету, іншым хлапчукам і дзяўчынкам, а самі паспяхліліся ў «дарослыя» калектывы мастацкай самадзейнасці. Я, напрыклад, прыйшла ў аркестр народных інструментаў Палаца прафсаюзаў з апошняга выпускнога экзамена ў школе. Было гэта летам 1958 года...»

Многае перамянілася з той пары ў жыцці Валі. У-

чоба ў Мінскім тэхналагічным тэхнікуме, работа ў швейным атэлье, замужжа, нараджэнне дачкі, нарэшце, абарона дыплама ва Усесаюзным завочным інстытуце тэкстыльнай і лёгкай прамысловасці. Але нязменнай засталася яе любоў да музыкі, да домры. Як толькі выдаваўся свабодны вечар, яна спяшалася на рэпетыцыю ў аркестр, дзе яе заўсёды чакалі, любілі, радаліся кожнаму яе поспеху, дзе не маглі ўявіць сабе выступленне ў канцэрце без свайі першай дэмысткі.

Неяк прыйшла Валя на работу, а яе нечакана выклікалі да тэлефона. «Хто б гэта мог быць? Ці не здарылася чаго з дачкой? Ды не, яна ж толькі што з дома», — з такімі трывожнымі думкамі ўзяла яна трубку. Званілі з палаца, паведамілі, што чаканецца адказна канцэрт, і вельмі прасілі быць.

«Ну вось, зноў прыдзецца апраўдвацца перад цёткай, што Жэнька ўвесь вечар будзе без маці», — думала Валя, вяртаючыся да кульмана. Але адмовіцца, не пайсці не маглі і не хацела. І так у апошнія два гады яна часта прапускала рэпетыцыі. Вельмі шмат часу патрабавала работа над дыпламам. Потым дачка яе вучылася ў «самым цяжкім», першым класе. Праўда, малая зусім самастойная, і з першых школьных дзён імкнулася абыходзіцца без пачобнай дапамогі. Але ўсё-такі...

Вырашыла ўзяць Жэню з сабой, як рабіла гэта ўжо не аднойчы. Музыку дзяўчынка вельмі любіць, няхай пасядзіць, паслухае. Магчыма, калі-небудзь і сама захоча іграць.

...Схілілася над чарцяжамі маладага жанчына. Твар яе сканцэнтраваны, сур'ёзны і нібы свеціцца радасцю. Такі твар бывае толькі ў чалавека, занятага любімай справай. Інжынер-тэхнолаг Валянціна Малішэўская праектуе швейныя прадпрыемствы. Цяжка сказаць, што дастаўляе ёй большае задавальненне: работа ці музыка. Абодва захапленні суладна жывуць у яе душы, узбагачаючы і дапаўняючы адно аднаго.

Вера КІЗІЛ.

Цікавыя сувеніры з ільну робяць на Маладзечанскай фабрыцы мастацкіх вырабаў. Майстры выкарыстоўваюць валакно ўсіх адценняў — ад амаль белага да цёмна-шэрага. Фігуркі сціплых вясковых прыгажунь і персанажаў народных казак выглядаюць вельмі прывабна. Старанна адпрацавана кожная дэталю, удала дапасаваны да тону асноўнага матэрыялу яркія, пераважна чырвоныя, ніткі, якімі прастрочаны спадніцы, вышыты кашулі і фартушкі. НА ЗДЫМКАХ: работы маладзечанскіх народных умельцаў. Фота У. ЛУПЕЙКІ і Э. ТРЫГУБОВІЧА.

ЛАЗЕР — МАЙСТАР ГАДЗІННІКАЎ

Новая прафесія з'явілася ў лазера. Ён стаў майстрам гадзіннікаў, а «навучылі» яго гэтаму супрацоўнікі лабараторыі электронікі Акадэміі навук БССР і Мінскага гадзіннікавага завода. Ён удалося замаяць механічнае мацаванне некаторых элементаў механізмаў лазернай зваркай.

Найтанчэйшы гадзіннікавы валасок. Колькі спрыту і скрупулёзнай дакладнасці трэба, каб замацаваць яго! І вось імгненна ўспышка, якая працягваецца тысячныя долі секунды — і дэталю надзейна прымацавана. Выпрабаванні на вібрацыйных паказалі высокую трываласць вузлоў.

Прымяненне лазернай зваркі значна павысіць прадукцыйнасць працы, выключыць працаёмкія працэсы.

ГУМАР

Маці гаворыць дачцы, якая вучыцца ў музычнай школе:

— За кожны вечар, калі ты будзеш іграць на раялі, я буду плаціць табе па дзясцях пфенігаў.

— Гэта мне нявыгадна, — пярэчыць дачка. — За вечар, калі я не займаюся, нашы суседзі даюць мне па дваццаць пфенігаў.

У час прыёму жонка гаворыць мужу:

— Ужо шаснаццаць разоў ты падыходзіш да буфета па віскі. Што падумаюць людзі?

— Не турбуйся! Кожны раз я гавару, што бяру віскі для цябе.

— Сёння, нарэшце, я шчасліва.

— Чаму?

— Таму што я рабіў тое, што хацеў.

— А што ты хацеў?

— Я хацеў нічога не рабіць.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44. ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82, 33-65-84, 33-03-15, 33-65-91, 33-15-15.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі. Зак. № 1138

Л. КОЛАСАЎ.

СТАРОНКІ ТЫСЯЧАГОДДЗЯЎ

Бердыж — вёска ў Чачэрскім раёне Гомельскай вобласці. Беларускія археолагі выявілі непадалёку ад яе старажытную сталіцу, якой налічваецца прыкладна 20 000 год. Шмат сіл аддаў вывучэнню гэтага помніка часоў палеаліту старэйшы

беларускі археолаг К. Палінар-Повіч. Даследаванні, пачатыя ім, прадоўжылі маладыя вучоныя.

Мінулым летам у Бердыжы супрацоўнікі АН БССР вялі археалагічныя раскопкі. Знойдзеныя гліняныя стаянкі: косці мамантаў, прадметы быту. Частка знаходак дастаўлена ў Мінск для дэталёвага вывучэння.

Удалымі былі раскопкі ў другім кутку Беларусі — на правым беразе Дняпра ў раёне вёскі Тайманова. Кіраваў экспеды-

цыяй археолаг Л. Собаль. Тут выяўлены жыллі людзей, прадметы быту, керамічныя вырабы.

А што было на месцы Віцебска, аднаго з найбольш старажытных гарадоў Беларусі? Адказ на гэтае пытанне шукае археалагічная экспедыцыя, якую ўзначальвае кандыдат гістарычных навук Г. Штыхаў. Археолагі вялі раскопкі ў цэнтры горада на беразе Віцбы і атрымалі шмат цікавых матэрыялаў.

Экспедыцыя Інстытута гісторыі АН БССР працягвала новыя раскопкі на тэрыторыі Брэсцкага гарадзішча. Пад пластам зямлі выяўлена жыллё старажытных славян, якое добра захавалася.

Найбольш цікавыя знаходкі археолагаў будуць дастаўлены ў Мінск, у Акадэмію навук БССР, для стараннага даследавання і вывучэння, а затым перададзены ў музей.

Я. САДОУСКІ.

ПРА ЗАПАВЕДНЫЯ МЯСЦІНЫ

Савецкая філатэлія налічвае многа марак, асноўная тэма якіх — ахова роднай прыроды. Маляўніча выкананыя мініяцюры расказваюць аб багаццях нашых лясоў і стэпаў, рэк і азёр, аб прадстаўніках жывёльнага свету. Спецыяльныя выпускі прысвечаны дзяржаўным запаведнікам Далёкага Усходу, Астраханскаму, Асканіі-Нова, возера Букал... Па просьбе калекцыянераў Беларусі Міністэрства сувязі БССР выдала серыю марак пра адзін з найбольш маляўнічых куткоў нашай рэспублікі — Белавежскую пушчу. Серыя адкрываецца маркай, на якой мастак В. Калганав намалюваў рэдкую птушку Беларусі — чорнага бусла. На ўсёй тэрыторыі рэспублікі налічваецца каля 10 гнездаў гэтай рэдкай і палахлівай птушкі. У пушчы чорны бусел адчувае сябе ў поўнай бяспецы — яго ахоўваюць людзі.

Наступная мініяцюра прысвечана аленям, статак якіх у Белавежы доволі шматлікі. У густых зарасніках запаведнага лесу жывуць рысі і дзікі. Гэтыя жыхары пушчы таксама адлюстраваны на паштовых знаках. Асобна трэба сказаць пра патрыярха пушчы — зубра. З вялікімі цяжкасцямі давялося аднаўляць статак гэтых цікавых жывёлін пасля другой сусветнай вайны. Цяпер іх налічваецца тут больш за 200. Паштовая марка адлюстравала бой двух магутных быкоў, фонам служаць ствалы дрэў запаведнага лесу.

У свае калекцыі філатэлісты паклалі не толькі паштовыя маркі. У першы дзень выхаду ў зварот гэтай серыі з'явіліся спецыяльныя канверты з памятным штэмпелем.

Яшчэ раней былі створаны маркі з «партрэтамі» прадстаўнікоў мясцовай фауны — зубра, кашулі, бобра, бургана мядзведзя. Выпускі таксама канверты з малюнкамі на тэмы роднай прыроды. Адзін з іх расказваў аб музеі Белавежскай пушчы.

НА ЗДЫМКАХ: маркі, якія расказваюць аб насельніках Белавежскай пушчы.

